

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

Prevence úrazů v předškolním věku

Bakalářská práce

Vedoucí práce:
Mgr. Andrea Vitošová

2010

Autor:
Petr Petr

ABSTRAKT

PREVENCE ÚRAZŮ V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

Každý rok se u nás stane přes 300 000 úrazů dětí, které si vyžádají ošetření lékaře nebo hospitalizaci v nemocnici. Zhruba 300 dětí v důsledku úrazu ročně zemře. Ve srovnání s ostatními evropskými státy je Česká republika na jednom z nejhorsích míst v počtu úrazů dětí předškolního věku.

Cílem práce bylo identifikovat přítomnost, četnost a rozsah preventivních aktivit v zařízeních, určených pro děti předškolního věku v rámci okresu České Budějovice. Tématem bylo potvrzení nebo vyvrácení hypotézy, zda existuje vztah mezi velikostí města či obce, četností a rozsahem preventivních aktivit. K ověření zadané hypotézy byl proveden rozhovor, ve kterém byly pedagogickým pracovnícím pokládány otázky, týkající se prevence úrazů v jejich zařízeních.

Vyhodnocení výsledků rozhovorů nepotvrdilo hypotézu, že by existoval vztah mezi velikostí obce či města, četností a rozsahem preventivních aktivit. Ve všech navštívených zařízeních probíhají preventivní akce, zaměřené na prevenci všech forem úrazů. Předškolní zařízení v Českých Budějovicích mohou s menšími obtížemi než zařízení venkovská navštěvovat preventivní akce, pořádané složkami Integrovaného záchranného systému vzhledem k lepší dopravní dosažitelnosti. I přes tyto obtíže se jich účastní většina venkovských zařízení, které v tomto směru úzce spolupracují s místní policií nebo dobrovolnými hasiči.

Některá předškolní zařízení oproti běžnému standardu mají svá specifická zaměření a programy. Některé se zabývají drogovou prevencí, další zařízení navštěvují studenti PF JU se svými programy. V dalších zařízeních pořádají dětský den spojený s prevencí v silničním provozu nebo s návštěvou ZOO, spojenou s přednáškou na téma jak se chovat ke zvířatům.

Jako určitou mezeru v preventivních programech je možno spatřovat v absenci centrální metodiky pro jejich provádění. Jako návrh by mohlo být vypracování centrální metodiky pro prevenci dětí předškolního věku, která by upravovala jednotlivé okruhy a zaměření na konkrétní nebezpečí. Dalším návrhem pro řešení situace by mohlo být vybavení předškolních zařízení materiály pro provádění preventivní výchovy, která probíhá většinou formou her.

ABSTRACT

PREVENTION OF ACCIDENTS AT PRESCHOOL AGE

Every year, more than 300 000 accidents of children occur requiring medical treatment or hospitalization in a hospital. Around 300 children die as a result of an accident every year. In comparison with other European countries, the Czech Republic occupies one of the worst positions as to frequency of accidents of preschool children.

The objective of this thesis is to identify existence, quantity and scope of preventive activities in facilities designed for preschool children within the district of České Budějovice. The subject includes confirmation or rejection of a hypothesis whether there is a relation between the size of the town or municipality, frequency and scope of preventive activities. To verify the stated hypothesis, interviews were held in which the pedagogical staff of preschool facilities were asked questions concerning prevention of accidents in their facilities.

Assessment of the interviews results did not confirm the hypothesis of an existing relation between the size of the town or municipality, the frequency and scope of preventive activities. In all visited facilities, preventive activities are carried out, focused on prevention of all forms of accidents. Preschool facilities directly in České Budějovice can visit preventive events organized by units of the Integrated Emergency System with less difficulties than facilities in the country thanks to better accessibility by the public transport. In spite of the mentioned difficulties, most of upcountry facilities participate in those events in close cooperation with the local Police or voluntary fire department.

Some preschool facilities have their specific focus and programmes compared to the usual standard. In some of them they deal with drugs and tobacco prevention, other facilities are visited by students of PF JU with their programmes focused on prevention, still others present children thematically focused stories on CDs and DVDs. Other facilities, for example, organize a children's day related with prevention in road traffic or organize a visit of ZOO joined with a lecture on how to treat animals.

We can see as a certain gap in preventive programmes an absence of the central methodology for their organizing. Suggestion and recommendation for improvement of the situation could include completion of central methodology for prevention for preschool children which would include in its content and provide individual circuits and specializations on specific dangerous situations a child can get in. Another proposal for solution of the situation could be provision of preschool facilities with materials and aids for presentation of preventive education organized mostly in the form of games.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: „Prevence úrazů v předškolním věku“ vypracoval samostatně a použil jen pramenů, které cituji a uvádím v příložené bibliografii.

Prohlašuji, že v souladu s ust. § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne:

Podpis studenta:

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Andree Vitošové za čas, který mi věnovala, za odborné vedení bakalářské práce a za poskytnuté připomínky a rady. Poděkování také patří ředitelkám a pedagogickým pracovnícům předškolních zařízení, bez jejichž vstřícnosti by nemohla tato práce vzniknout.

OBSAH

ÚVOD	8
1. SOUČASNÝ STAV.....	10
1.1 Úraz	11
1.1.1 Školní úraz.....	11
1.2 Vznik úrazů	11
1.3 Rizikové faktory vzniku úrazů	12
1.4 Úrazy z vývojového hlediska dítěte	13
1.5 Prevence úrazů	14
1.5.1 Druhy prevence	15
1.5.2 Intervence	15
1.6 Prevence úrazů v České republice.....	16
1.6.1 Vybrané preventivní aktivity v České republice	17
1.7 Prevence úrazů v zahraničí.....	18
1.8 Vybrané druhy úrazů a jejich prevence	19
1.8.1 Tonutí.....	19
1.8.2 Popáleniny a opařeniny.....	20
1.8.3 Pády.....	22
1.8.4 Otravy a poleptání.....	22
1.8.5 Dušení.....	23
1.8.6 Poranění způsobená ostrými předměty	24
1.8.7 Poranění zvířaty	24
1.8.8 Úrazy dětí v dopravě	25
1.8.9 Úrazy na dětském hřišti.....	27
1.8.10 Úrazy při sportu	27
2. CÍL PRÁCE A HYPOTÉZA	29
2.1 Cíl práce	29
2.2 Hypotéza práce	29
3. METODIKA	30
3.1 Metodika výzkumu.....	30
3.2 Charakteristika výzkumného souboru	30
4. VÝSLEDKY VÝZKUMU	31
5. DISKUZE	46
6. ZÁVĚR.....	55
7. POUŽITÉ ZDROJE	57
8. KLÍČOVÁ SLOVA	61
9. PŘÍLOHY	62
9.1 Obsah příloh	62

ÚVOD

V současnosti jsou úrazy a otravy jednou z hlavních příčin úmrtí dítěte. Česká republika je na jednom z nejhorších míst v počtu úmrtí dětí na následky úrazu.

Úraz a otrava ohrožuje v životě každé dítě, proto je zde velice důležitá prevence. Úrazy mají ročně na svědomí tři sta dětských životů. Desetitisíce dětí si potom z úrazů odnášejí trvalé následky. Z tohoto důvodu je potřeba prevenci dětských úrazů věnovat velkou pozornost doma, v přírodě ale i v předškolním zařízení.

Zkušenosti s problematikou z vyspělých zemí ukazují, že aktivní prevencí je možné se úrazům účinně bránit. Ve spolupráci se Světovou zdravotnickou organizací vzniká nemálo preventivních akcí účinně bojujících proti této hroživé prognóze.

Toto téma jsem si vybral, protože se při své práci s úrazy a to především těmi dopravními velice často setkávám. Z dostupných informací mám povědomí o tom, že úrazy a otravy stále patří mezi velice závažné zdravotní a společenské problémy a to ve všech, i vyspělých zemích.

Jako školitel jsem měl možnost zúčastnit se mnoha preventivních akcí, které však byly vždy zaměřeny na žáky základních a středních škol. Samotného mě zajímalo, jakým způsobem a do jaké míry preventivní akce probíhají u dětí v předškolním věku. Domnívám se, že prevence, zejména pak primární je to nejdůležitější, co může děti před úrazy ochránit a že má své místo i u dětí předškolního věku. Ta tvoří mimořádně ohroženou skupinu dětí.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část se zabývá obecnými informacemi o aktuálním stavu úrazovosti v České republice a možnostmi prevence. Dále jsou v práci teoreticky popsány veškeré druhy úrazů a jejich účinná prevence.

V praktické části byl proveden výzkum, zaměřený na identifikaci přítomnosti, četnosti a rozsahu preventivních aktivit ve školských zařízeních určených pro děti předškolního věku.

K ověření zadané hypotézy byla stanovena kvalitativní metoda. Použitou metodou sběru dat byl polostandardizovaný rozhovor, ve kterém byly pedagogickým pracovním předškolních zařízení pokládány otevřené otázky.

Rozhovory probíhaly ve dvaceti předškolních zařízení v rámci okresu České Budějovice.

Cílem práce bylo získat informace o preventivních aktivitách prováděných v předškolních zařízeních ve městě a na venkově, stejně tak i povědomí o tom, do jaké míry prevence dětí probíhá a jakým směrem je zaměřena.

Přínos bakalářské práce spočívá ve zjištění, že preventivní akce v předškolních zařízeních ve městě i na venkově probíhají ve všech formách. Preventivní akce jsou zaměřeny na předcházení jednotlivým druhům úrazů.

Výsledky bakalářské práce mohou být využity pro studijní účely škol či organizací, které o ni projeví zájem. Mohou být též námětem pro vytvoření metodiky pro preventivní činnost v předškolních zařízeních.

1. SOUČASNÝ STAV

Ročně je léčeno v nemocnicích s úrazem kolem 30 tisíc dětí a více než 3 tisíce dětí je v důsledku úrazu postiženo dlouhodobě a často i trvale. Zhruba 300 dětí v důsledku zranění každý rok zemře. Nejčastěji dochází k úrazům na ulici a na hřištích, dalším častým místem pro jejich vznik je domov a škola. Vzhledem k takovému počtu úrazů má nezastupitelný význam právě prevence (31).

Ve srovnání s ostatními evropskými státy je Česká republika na jednom z nejhorších míst v počtu úrazů dětí předškolního věku. Úmrtnost na úraz je v České republice dvakrát vyšší než například ve Švédsku a Nizozemí (30).

Zkušenosti ze zemí s vyspělou prevencí ukazují, že aktivní protiúrazovou politikou lze proti úrazům účinně bojovat. Světová zdravotnická organizace usiluje o snížení počtu úrazů dětí, zlepšení péče o zraněné a minimalizaci trvalých následků úrazů (22).

Vzhledem k bilanci úrazů dětí byl podniknut krok k řešení problému. Ministerstvo zdravotnictví stanovilo pracovní skupinu pro prevenci dětských úrazů a byl vytvořen Národní akční plán prevence dětských úrazů na léta 2007 – 2017. Cílem tohoto plánu je snížení dětské úmrtnosti v důsledku úrazů, snížení četnosti zranění, zejména úrazů závažných s trvalými následky. Národní akční plán mapuje současné aktivity v rámci prevence dětských úrazů, hodnotí je z hlediska slabých a silných stránek, využití příležitostí a odvrácení hrozeb (18).

Základem pro účinnou prevenci úrazů je sběr validních dat o místě, času, druhu úrazu a příčině a souvislosti úrazového děje (30).

Předpokladem prevence úrazů dětí je znalost věkových zvláštností a chování dětí v různých vývojových obdobích. Vytipováním rizik, jímž mohou být děti vystaveny lze vysledovat příčiny vzniku úrazů a jejich odstraňováním bezpečí dětí chránit (22).

1.1 Úraz

Úraz je definován jako poškození zdraví, které vzniká působením energie, která je silnější, než adaptační schopnost organismu. Obvykle se jedná o náhlé vystavení fyzikálnímu činiteli mechanické, chemické, termické, elektrické nebo absencí některých základních energií pro život (28).

Úrazy se tedy dělí na neúmyslné a úmyslné. Neúmyslné úrazy (dopravní nehody, utonutí, neúmyslné otravy, pády) se podílejí na většině úmrtí v důsledku úrazů. Tyto úrazy jsou preventabilní, tzn. účinnou prevencí jim lze předcházet. Úmyslné úrazy vznikají při záměrném poškození druhé osoby či osoby vlastní (vraždy, sebevraždy, napadení, týrání, znásilnění, úrazy v důsledku válečného konfliktu) (15).

Úraz má své příčiny, nejedná se o náhodu. Úrazy je možné eliminovat, lze se jim bránit a předcházet jim. Stává se v rizikových situacích a na rizikových místech, které můžeme předvídat a vyhnout se jim. Úraz je důsledkem rizikového chování – dětí nebo dospělých. Můžeme udělat mnoho pro to, abychom uchránili děti před zraněním, zejména když jsou ještě malé a nemají dokonale vyvinutý pud sebezáchovy (20).

1.1.1 Školní úraz

Školním úrazem se rozumí úraz, který se stane žákům při vyučování ve školách nebo při výchově v předškolních a mimoškolních zařízeních nebo při činnostech přímo souvisejících. Za školní úraz se nepovažuje úraz žáka, který se mu stane při cestě do školy a zpět (15).

1.2 Vznik úrazů

Úrazy vznikají působením čtyř faktorů:

Prostředí – zásadním způsobem ovlivňuje úrazovost; jeho změna bývá časově i finančně náročná a bývá tudíž nahrazována výchovou k bezpečnosti.

Faktory prostředí se dále dělí do dvou kategorií:

- a) *sociálně-ekonomické* - akceptace požití alkoholu, užívání drog, akceptace násilí,
- b) *fyzikální* - místo úrazu, počasí, teplota, denní doba, roční období, rizikové prostředí (5).

Hostitel – člověk postižený úrazem. Z hlediska hostitele ovlivňuje vznik úrazu celá řada aspektů. V případě dětských úrazů je nejvýznamnější podmínění jejich vzniku věkem a úzká souvislost příčiny vzniku úrazu se stupněm tělesného a duševního vývoje v jednotlivých věkových obdobích. Z hlediska předcházení vzniku úrazu u dítěte je nezbytná dobrá znalost somatických předpokladů v úzké souvislosti s psychickými funkcemi v daném věkovém období dítěte (5).

Roli zde dále hraje pohlaví, chlapci bývají častěji zraněni než dívky a to především díky vizuální a prostorové percepci a motorické koordinaci; chlapci mají vyšší míru agresivity a odvahy. Sociální postavení rodiny ve společnosti má také svůj vliv na počet i druh zranění. Ze strany hostitele tedy ovlivňuje vznik úrazu věk, pohlaví, vzdělání, fyzická zdatnost, psychický stav (5).

Činitel – různé druhy a formy přenosu energie, energie mechanické, tepelné, chemické, radiační a elektrické úraz působící (5).

Přenašeč - vektor – osoba anebo věc, která působí svojí silou, přenáší energii či zabraňuje přenosu (5).

1.3 Rizikové faktory vzniku úrazů

Úrazem jsou ohroženy děti hyperaktivní, hyperkinetické, agresivní, extrovertní se sklonem k rizikovému chování i děti, které jsou stresované, vystavené psychické zátěži (15).

Nejdůležitější rizikové faktory pro vznik úrazu jsou pohlaví, věk, dosažený stupeň psychického a somatického vývoje, socioekonomická situace rodiny, poruchy v chování i rizikové chování vrstevníků a ostatních v okolí dítěte (15).

Dětem, které žijí v chudobě, hrozí zvýšené riziko úrazů. Nevhodné podmínky bydlení, kritická dopravní situace a málo příhodných ploch na hraní a sportovní vyžití přispívají k vyššímu počtu neúmyslných úrazů. Navíc, tyto děti mají limitovaný přístup k ochranným prostředkům (bezpečnostní sedačka v autě, cyklistické přilby, požární hlásiče, ohrádky u bazénů atd.), protože za dané ekonomické situace rodina upřednostňuje jiné nezbytné priority. Podobně děti, žijící na venkově jsou ve větším riziku, protože mají zhoršený přístup k rychlé záchranné péči (15).

Pochopení faktorů psychomotorického vývoje dětí je důležité zvláště pro prevenci úrazů dětí do pěti let. Děti se rozvíjejí rychle, a každá vývojová fáze má různá rizika. Dítě, které poznává okolní svět tím, že si předměty vkládá do úst, se dostává do zvýšeného rizika otravy nebo udušení (15).

Pokud dítě je již mobilní (18 – 30 měsíců), hrozí u něho zvýšené riziko utonutí v domácím bazénu. Přesto, že malé děti mají motorické schopnosti, aby se k rizikovým místům vůbec nedostaly, nemají dostatečné kognitivní schopnosti, aby včas rozpoznaly hrozící nebezpečí (15).

1.4 Úrazy z vývojového hlediska dítěte

V určitém věku jsou děti náchylnější k určitému druhu zranění. Od narození do pěti let mezi nejčastější úrazy patří pády. Od šesti do deseti let jsou děti nejvíce ohroženy úrazy v dopravě, při jízdě na kole apod. (10).

Novorozenecký věk je období, kdy je aktivita dítěte minimální. V tomto období hrozí především pády při přenášení dítěte z místa na místo. Častým úrazem je též opařenina při koupání dítěte nebo vylití horkého nápoje na jeho tělo. Riskantní je též společný spánek s rodiči v posteli, hrozí nebezpečí zalehnutí. Nebezpečný je i spánek novorozence na bříšku. Mezi další úrazy v tomto období patří vdechnutí potravy příliš velkou dírkou v savičce, otrava podáním nesprávného léku nebo úrazy při autonehodách, kdy není dítě bezpečně zajištěno v autosedačce (35).

V kojeneckém věku si dítě začíná osvojovat nové znalosti a dovednosti. Dochází k úrazům, které vznikají jeho vlastní aktivitou. Kojenec na sebe může strhnout horkou vodu, strčit ruku do elektrické zásuvky nebo si sáhnout na horký elektrický spotřebič. Dítě je schopné natáhnout si na obličej igelitový sáček, vdechnout potravu, poranit se ostrým předmětem. Častým úrazem je též pád dítěte z výšky (35).

V batolecím věku je dítě aktivní, ale neobratné. S tím souvisejí nejčastější úrazy o otravy. V tomto období nejčastěji dochází ke smrtelným úrazům a otravám. Častým úrazem je opařenina, např. stáhnutím ubrusu ze stolu. Nejčastějším úrazem tohoto věku jsou pády dítěte z výšky, ze stolu, z postýlky, z přebalovacího pultu, z tříkolky, z kola. Časté jsou též pády do vodních nádrží. Důležitou formou prevence v tomto období je učení nápodobou a identifikací, přejímáním vzorců správného chování (35).

Dětem od tří do šesti let hrozí nejčastěji nebezpečí související s jejich narůstající sportovní aktivitou. Typickým prvkem předškolního věku je zaměřenost pouze na jednu charakteristiku z celku. Tato skutečnost negativně omezuje dítě například při pohybu ve venkovním prostředí, kde je schopno vnímat pouze izolovaný jev - ne celkovou okolní situaci. Dítě je ohroženo především ve venkovním prostředí, které souvisí s příchodem dítěte do kolektivu v mateřské škole. K nejčastějším úrazům dochází při hře s vrstevníky, závažné jsou úrazy vznikající na dětských hřištích a úrazy dopravní. Úrazy jsou často spojené se sportovní aktivitou, jedná se o cyklistické úrazy, sportovní úrazy, pády z výšek, autonehody, utonutí, zranění způsobená pyrotechnikou a střelnými zbraněmi (32, 35).

1.5 Prevence úrazů

Jedním ze základních preventivních úkonů u dětí předškolního věku je trvalý dozor a trvalá přítomnost zodpovědné osoby (35).

1.5.1 Druhy prevence

Účelem úrazové prevence je, aby k úrazu vůbec nedošlo, a pokud ano, pak aby byl dobře a včas ošetřen (30).

primární prevence – zabránění vzniku úrazů. Příkladem mohou být okenní a dveřní zábrany, oddělení cyklistů od ostatní dopravy. Primární prevence by měla být směřována na intervenci technologickou, která není závislá na změně lidského chování (bezpečné výrobky, bezpečná hřiště), na prevenci zdravotně výchovnou - posilování prvků bezpečného chování (dětské zádržné systémy, požární hlásiče) a na prevenci legislativní, jako jsou vyhlášky a úpravy zákonů, které mohou přispět ke snižování úrazovosti (15).

sekundární prevence – kvalitní záchranný systém, poskytnutí první pomoci, předcházení trvalým následkům (15).

terciární prevence – zařazení trvale poškozených do běžného života (15).

Aktivní prevence – dítě se v průběhu svého vývoje učí poznávat nebezpečné předměty a situace, naučí se chovat bezpečně. Dítěti se musí vysvětlit, jaké mu hrozí nebezpečí a že si musí vážit svého zdraví (36).

Pasivní prevence – úraz je často způsoben nedbalostí dospělých, kteří nevytvoří dětem bezpečné prostředí. Dospělí mohou zabránit úrazům zabezpečením rizikových míst, změnou místní dopravní situace (retardéry, obytné zóny, bezpečná hřiště, bezpečný domov) (36).

1.5.2 Intervence

Mohou se provádět na třech úrovních:

- **Individuální** – zaměřená na děti, rodiče, pedagogy, vychovatele; výuka dětí ve zvládnutí rizikových situací a výuka bezpečnostních zásad přiměřená věku (30).
- **Komunitní** – bezpečné komunikace, cyklistické stezky, bezpečný nábytek apod. Světová zdravotnická organizace podporuje projekty

zaměřené na lokální prevenci úrazů, využívající spolupráce mezi všemi sektory a zaměřené na všechny věkové kategorie pod názvem Bezpečná komunita (30).

- **Populační** – výchova k prevenci první pomoci, školní a rodinná výchova, prevence mediální a prevence formou legislativních opatření (30).

1.6 Prevence úrazů v České republice

Prevence úrazů v České republice nemá příliš dlouhou historii. Teprve v 80. letech 20. století bylo prvním krokem v prevenci úrazů přijetí Vodní záchranné služby Československého Červeného kříže do mezinárodní organizace FIS (29).

V roce 1988 iniciovala Světová zdravotnická organizace mezinárodní projekt Zdravé město, jehož cílem je vytvářet podmínky pro kvalitnější a zdravější život obyvatel měst. Některá města tento cíl specifikovala na programy prevence úrazů a nehodovosti. Projekt aktivizuje městskou veřejnost a využívá její iniciativy, účasti a pomoci. Jako priorita je prosazována ochrana zdraví obyvatel. Město Brno uskutečňuje tento projekt od roku 1994 a je zakládajícím členem Národní sítě Zdravých měst v ČR (25).

Dalším krokem v prevenci úrazů bylo v červnu 1997 založení Centra epidemiologie a prevence dětských úrazů při Ústavu veřejného zdravotnictví a preventivního lékařství 2. lékařské fakulty Univerzity Karlovy. Hlavními cíli této organizace je sběr validních dat o úrazech, hodnocení studií a navrhování účinných preventivních opatření na základě rozboru informací o příčinách a mechanismech úrazů. Organizace vydává bulletin Aktuality v prevenci dětských úrazů, odborně garantuje celostátní preventivní projekty např. Bezpečný domov, uskutečněný roku 1996 pod záštitou Českého výboru pro UNICEF, který je zaměřený na prevenci dětských úrazů v domácím prostředí (23).

V roce 2002 byl přijat projekt Zdraví 21, jehož hlavními cíli je ochrana a rozvoj zdraví lidí po celý jejich život a snížení výskytu nemocí i úrazů a omezení

strádání, které lidem přinášejí. Důležitým cílem Zdraví 21 je snížit rozdíly ve zdravotním stavu uvnitř států a mezi státy Evropy (37).

Dalším projektem je Bezpečná komunita v roce 2003, ke které se přihlásilo město Kroměříž. Na městském úřadě byly vytvořeny pracovní týmy, které spolupracují s pediatry a hygienickou stanicí. Projekt se soustředí především na prevenci úrazů nejnižších věkových kategorií (2).

V roce 2005 vznikla mezirezortní skupina pro prevenci dětských úrazů z důvodu zabezpečení koncepčního meziresortního postupu při řešení problematiky dětských úrazů (18).

V roce 2007 Ministerstvo zdravotnictví stanovilo pracovní skupinu pro prevenci dětských úrazů a byl vytvořen Národní akční plán prevence dětských úrazů na léta 2007 – 2017. Cílem tohoto plánu je snížení dětské úmrtnosti v důsledku úrazů, snížení četnosti zranění, zejména úrazů závažných a s trvalými následky (18).

Nejnovějším projektem je Národní registr dětských úrazů, který zaznamenává všechny dětské úrazy z hlediska příčin jejich vzniku a vývoje, charakteru postižení, postupu léčení, výsledků léčby i možných zdravotních komplikací. Tento způsob má za cíl optimální diagnostiku, terapii a prevenci úrazů (23).

1.6.1 Vybrané preventivní aktivity v České republice

Nejvíce pozornosti je v České republice věnováno dopravním preventivním aktivitám, jelikož nejvíce úrazů se stane právě v dopravě.

V prevenci dopravních úrazů působí Nadace naše dítě, která společně s výrobcem aut značky Volvo podporuje projekt Bezpečné silnice dětem, nadační fond Kolečko, který se zabývá prevencí dopravních úrazů u dětí, ale i pomocí dětem postižených dopravním traumatem.

Celostátní kampaň Na kole jen s přilbou je zaměřena na bezpečnost dětí cyklistů. Úspěšnost kampaně spočívá na změně vnímání přilby, jako předmětu

nutného a přirozeného, pro jízdu na kole. V kampani je důrazně apelováno na rodiče dětí v podobě ukázek zranění dětí.

Kampaň Bezpečnostní pásy, kterou podporuje BESIP, nabádá děti a jejich rodiče k používání bezpečnostních pásů během jízdy v automobilu a to i na zadních sedadlech v autě.

Akce ve městech „Chodíme po zebře bezpečně?“ je zaměřena na bezpečnost dětí – chodců.

Pásovec je kampaň zaměřená na používání dětských zádržných systémů. Děti jako dárek dostávaly hračku pásovce, kterého je možno připevnit na bezpečnostní pás v motorovém vozidle a tím připomenout povinnost být za jízdy připoután.

Cílem akce Bezpečná komunita je snížit počet a závažnost úrazů, zlepšit prevenci a zvýšit zájem o problematiku.

Bezpečná cesta do školy je akce zaměřená na zvýšení dopravní bezpečnost v okolí škol, vyhledávání nebezpečných lokalit v jejich okolí (6).

1.7 Prevence úrazů v zahraničí

Problematika prevence dětských úrazů je v mnoha státech Evropy na předních místech v politických programech. Řecko uznalo úrazy jako prioritní zdravotní problém a od roku 1991 zde pracuje Centrum pro výzkum a prevenci úrazů u dětí. Také Velká Británie považuje ve svém programu Národní zdraví snížení dětských úrazů za celonárodní prioritu (24).

Rakousko založilo Výbor pro kontrolu dětských úrazů, podobná organizace je i v Portugalsku. Nejproduktivnějším zdrojem je Evropský systém sledování úrazů v domácnosti a ve volném čase, který je v Rakousku prováděn dotazníkovou metodou u pacientů nebo jejich rodičů. Na základě zjištěných údajů a individuálních výsledků je možné vytvořit cílené preventivní postupy zaměřené na všechny druhy úrazů. Existují národní agentury, které se zabývají propagací bezpečí: Rakouský výbor pro bezpečnost silničního provozu, Rakouský ústav pro bezpečnost v domácím prostředí a při sportu. Nejkomplexnějším světovým

programem jsou takzvané Bezpečné komunity. Jedná se o skupiny obyvatelstva ohraničené geograficky, nebo se stejnými zájmy, profesionálním zaměřením nebo také jednotlivců ve specifické oblasti povolání (24).

1.8 Vybrané druhy úrazů a jejich prevence

Úrazy a otravy dětí jsou jedním z nejčastějších důvodů návštěv ambulancí, hospitalizací dětí v lůžkových zařízeních či na jednotkách intenzivní péče. Přitom mnohdy lze takovým poraněním zabránit nebo předejít. Informovaní rodiče mohou účinně chránit zdraví svých dětí. Zvláště děti ve věku od roku do pěti let jsou z tohoto pohledu nejzranitelnější. Poznávají svět, který je plný překvapení, ale i nástrah (13).

1.8.1 Tonutí

Malé děti mohou snadno utonout i na mělčině. Utonutí je hlavní příčinou smrti dětí do čtyř let věku. Nevratné poškození mozku vzniká již po 5 minutách bez kyslíku. Pro záchranu tonoucího dítěte je nutná především včasná resuscitace a rychlé přivolání lékařské pomoci (20).

Nejčastěji k němu dochází, když dítě spadne do vody nebo je ponecháno samo ve vaně; uklouzne a spadne ve vaně; přepadne do studny, septiku či kbelíku s vodou; utone v bazénu (10).

Nejčastější příčinou utonutí je pád do přírodní vody (převažují rybníky a řeky a úrazy mládeže od 13 do 18 let). Další příčinou je pád do vany, bazénu (dětí batolecí a předškolní).

Jedná se o místa, kde není zajištěna profesionální ochrana zdraví osob při pobytu a pohybu u vody (9).

Faktory ovlivňující četnost tonutí lze rozdělit do tří základních skupin: faktory osobní (věk, pohlaví), faktory související s vybavením a faktory týkající se prostředí. Rizikové faktory týkající se prostředí jsou vzdálenost bydliště od vodní plochy, počasí při provozování vodních aktivit apod. (9).

Prevence:

V rámci prevence tonutí a utonutí lze definovat řadu preventivních zásad a opatření, která mají obecnou platnost. Jedním z nejvýznamnějších a nejpodstatnějších momentů prevence tonutí a utonutí je nepodceňování rizika vzniku těchto úrazů (28).

- Malé děti nikdy nenechávat v koupeli bez dozoru.
- V blízkosti vody musí být děti stále v dosahu dospělé osoby.
- Domácí bazény oplotit nebo překrýt, není-li zajištěn soustavný dozor (malé dítě se může utopit i v 10 cm vody). Rizikové jsou všechny vodní nádrže, barely na dešťovou vodu i okrasná jezírka.
- Co nejdříve naučit děti plavat. Ale i zkušený plavec, když se dostane do nepředvídané situace, může mít s jejím zvládnutím určité problémy.
- Používat plovací pomůcky jako kruh, rukávky apod.
- Důrazně varovat před skoky do neznámé vody, přesvědčit se o hloubce (minimálně 1, 5 m) a nepřítomnosti překážek pod vodou (kameny, kmeny) (28).

1.8.2 Popáleniny a opařeniny

Popáleniny a opařeniny jsou třetí nejčastější příčinou smrtelného úrazu dětí (20).

Dítě se může opařit horkými tekutinami, popálit ohněm, chemikáliemi, elektrickým proudem. Opařeniny jsou způsobeny horkými tekutinami nebo párou. Požáry v domácnosti bývají hlavní příčinou zranění a smrti dětí do devíti let věku. Více lidí umírá udušením kouřem než popálením plameny ohně, kouř může zahubit během několika minut. Většina smrtelných popálenin je způsobena hrou se zápalkami, chybným používáním topení a vadným elektrickým vedením (10).

Malé dítě je nejisté při chůzi, může zavadit o šňůru od varné konvice nebo fritovacího hrnce a strhnout je na sebe. Dítě na sebe stáhne ubrus a strhne horký čaj, kávu, polévku apod. Dítě se natahuje ke sporáku, strhne na sebe pánev

s horkým olejem, hrnec s horkým jídlem. Dítě spadne na kamna. Dítě si hraje se zápalkami nebo pyrotechnikou, zkouší chemické pokusy. Poranění elektrickým proudem nepatří mezi časté úrazy, ale jeho následky mohou být i smrtelné. Zvědavé dítě strká předměty do nechráněné zásuvky, může také prokousat šňůru od elektrických spotřebičů. Dítě používá elektrické spotřebiče ve vodě nebo s mokřýma rukama (16, 20).

Prevence:

- Nepít horké nápoje při držení dítěte v náručí.
- Zkontrolovat maximální teplotu vody v ohříváči vody. Nesmí být vyšší než 48° C.
- Při vaření nepouštět malé děti do kuchyně.
- Teplé jídlo nebo tekutiny vždy předem ochutnat, aby si dítě nespálilo ústa.
- Nepoužívat látkové ubrusy, aby na sebe dítě nemohlo strhnout věci ze stolu.
- Otáčet na sporáku ucha hrnců a pánví tak, aby na ně dítě nemohlo dosáhnout.
- Nenechávat děti samotné doma.
- Zápalky a zapalovače ukládat mimo dosah malých dětí.
- U táboráku nebo letního grilování dávat pozor na děti.
- Pravidelně nechávat čistit topný systém a plynové spotřebiče, kontrolovat stav elektrických spotřebičů a šňůr.
- Zabezpečit všechny elektrické zásuvky ochrannými krytkami.
- Instalovat v domácnosti hasicí přístroj a kouřový detektor.
- Všechny elektrické přístroje uzemnit.
- Nepoužívat elektrické dečky.
- Nedávat dětem hračky, které jsou napájené ze sítě.
- Nevystavovat malé děti slunečnímu záření (10).

1.8.3 Pády

Pády jsou častou příčinou smrtelných úrazů dětí. Jsou také nejčastější příčinou poranění, se kterými se v dětských úrazových ambulancích setkávají lékaři. Nejčastějšími následky pádů jsou krvácející rány, zlomeniny kostí nebo poranění kloubů a otřesy mozku (33).

Prevence:

- Okno zajistit tak, aby z něj dítě nemohlo vypadnout. Nikdy nenechat dítě, aby se samo vyklánělo z okna.
- Nenechat dítě bez dozoru na balkoně.
- Nenechat malé děti bez dozoru u schodů.
- Dbát na to, aby dětská židlička byla stabilní, aby při pohnutí nehrozil pád.
- Dětské sedačky nebo kolébky s dítětem nepokládat na židle, ale nejlépe na zem, mimo dosah dveří, ohně, ubrusu, ostrých předmětů apod.
- Přebalovací pultík umístit na bezpečné místo, nenechávat na něm nikdy dítě samotné.
- V kočárku by dítě mělo mít kšíry. Nezapomínat také používat brzdy.
- Ostré rohy nábytku ochránit pěnovými chrániči.
- Uklouznutí předcházet odstraněním malých koberečků nebo používat koberce s protiskluzovou podložkou.
- Studny a septiky zajistit tak, aby se do nich děti nemohly propadnout (20).

1.8.4 Otravy a poleptání

Otravy jsou další častou příčinou dětských smrtelných úrazů. Nejrizikovější skupinou jsou děti do pěti let. Nejvíce otrav se stane v domácnosti. Otravy mají závažné následky, protože děti mají rychlejší metabolismus a jsou méně schopné neutralizovat toxické látky (20).

Prevence:

- Uchovávat všechny léky, čisticí prostředky v originálních obalech.
- Všechny léky a dezinfekce ukládat mimo dosah dětí.
- Mimo dosah dětí ukládat alkohol, saponáty, čisticí prostředky, rozpouštědla, hnojiva a ostatní chemikálie, krmivo pro domácí zvířata.
- Saponáty, hnojiva, destilovanou vodu ani jiné chemikálie nepřelévat do lahví od nápojů.
- Čisticí prostředky a hnojiva kupovat v obalech s bezpečnostním uzávěrem.
- Odpadkový koš by měl být pro děti nedostupný.
- Do lednice nedávat nejméně a jedovaté věci.
- Pozor na jedovaté rostliny v domácnosti a na zahradě, pokud možno je ukládat mimo dosah dětí (20).

1.8.5 Dušení

Vyskytuje se v menší míře než ostatní typy úrazů. O to však může být závažnější a často končit i smrtí dítěte (20).

Nejohroženější jsou děti do čtyř let. Při objevování okolního světa si strkají všechny předměty do úst. Nejčastější příčinou dušení u dětí do dvou let věku jsou potraviny kulatého tvaru, jako jsou bonbóny, ořechy, hrozinky. Žvýkácká schopnost má dítě plně vyvinuto až po čtvrtém roce věku. Dětem nepatří do rukou takové předměty, které by mohly vdechnout, neměly by si hrát s igelitovými pytlíky. Kojence lze hlídat tzv. monitorem dechu. Nebezpečí mohou představovat i zdrhovací šňůrky na oblečení (na kapucích - uškrcení, v pase – zachycení) (10).

Prevence:

- Nové potraviny dávat dítěti vždy podle doporučení lékaře.
- Jídlo dítěti krájet na malá sousta.
- Nedovolit dítěti, aby s jídlem chodilo, skákalo a hrálo si, vždy krmit vsedě, nenechávat ho s jídlem bez dozoru.

- Naučit dítě, aby nemluvílo s plnými ústy.
- Kupovat hračky, které jsou určené pro konkrétní věk dítěte.
- Nedávat dětem žvýkačku, když jede autem.
- Nadávat kojencům a batolatům hračky starších dětí, které často obsahují drobné součásti (10).

1.8.6 Poranění způsobená ostrými předměty

Jedná se o velkou skupinu poranění, od píchnutí o jehlu, otevřené rány, propíchnutí, probodnutí spojené s krvácením. Nejčastěji se dítě zraní v kuchyni, na zahradě, v dílně či při hře s domácími zvířaty. Tato skupina souvisí s dalšími poraněními, jako jsou pády a poranění zvířaty (20).

Prevence

- Do kuchyně, dílny či garáže malé děti samotné raději nepouštět.
- Nenechávat hrát si děti s ostrými předměty.
- Ostré předměty ukládat mimo dosah dětí.
- Zásuvky s noži zajistit bezpečnostními zástrčkami.
- Naučit děti, že nůž nebo nůžky se nikdy nepodávají druhému špičatou stranou, ale naopak držadlem do dlaně.
- Pozor na ostré trny nebo na ostny rostlin.
- Střelné zbraně uložit tak, aby k nim děti neměly přístup. Munici vždy ukládat odděleně od zbraně (20).

1.8.7 Poranění zvířaty

Malé děti vnímají zvířata spíš jako hračku. Větší děti zvířata rády provokují. Poranění, zvláště od psů nebo koček mohou být i dost závažná a poznamenat dítě na celý život, a to jak fyzicky, tak psychicky (20).

Zvířecí a hmyzí kousnutí většinou neznamená ohrožení života dítěte. Občas se však může vyskytnout těžká alergická reakce, případně anafylaktický šok a proto je nutná rychlá pomoc (13).

Chceme-li předejít hmyzímu bodnutí, je dobré aplikovat na části těla a oděv dítěte přípravky odpuzující hmyz. Na podrážděnou kůži se nesmějí tyto přípravky používat (32).

Prevence:

- Nenechávat děti samotné v přítomnosti domácích zvířat.
- Psa venčit jen na vodítku a s košíkem.
- Naučit psa poslouchat alespoň základní povely tak, aby vždy poslechl.
- Nevodit psa na dětské hřiště.
- Naučit děti, aby na cizí zvířata nesahaly.
- Naučit psa nebo kočku hygienickým návykům.
- Držet děti v bezpečné vzdálenosti od vosích hnízd.
- Instalace sítí proti hmyzu do oken (32).

1.8.8 Úrazy dětí v dopravě

Vážná zranění, způsobená dopravními nehodami, postihnou ročně více než 4000 dětí, přičemž přibližně 40 z nich na následky dopravní nehody zemře. Z lékařských výzkumů provedených v České republice vyplývá, že dopravní úrazy se řadí k nejčastějším příčinám úrazů dětí do 15 let (7).

Úrazy dětí jako spolujezdců v automobilu mohou více než děti samotné ovlivnit rodiče. Dítě, které není připoutané, stojí v jedoucím vozidle mezi předními sedadly, aby vidělo ven, při zabrzdění může prolétnout předním oknem ven. Rodiče si často myslí, že když drží dítě v autě v náručí, nemůže se nic stát. Při nárazu ho neudrží a dítě může narazit hlavou do předního okna. Děti do výšky 150 cm a váhy 36 kg musí být přepravovány v bezpečnostních sedačkách. Později mohou používat normální sedadlo s bezpečnostním pásem. Dětská autosedačka by měla být vždy umístěna na zadním sedadle. Autosedačka by měla být vybírána

podle výšky a váhy dítěte a měla by být vhodná pro daný typ vozidla. Musí odpovídat příslušným normám. Autosedačka může při nehodě dítěti zachránit život pouze v případě, že je správně nainstalovaná a že je používána při každé jízdě autem. Dětské autosedačky pro kojence jsou určeny pro děti do 10 kg váhy a používají se proti směru jízdy. Tyto autosedačky nesmí být nikdy umístěny na předním sedadle v případě, že je na tomto místě aktivní airbag (10).

Řidič může ve vozidle vybaveném zádržným bezpečnostním systémem, ve kterém jsou na zadním sedadle již umístěny dvě autosedačky a nedostatek prostoru neumožňuje umístit třetí autosedačku, vézt třetí dítě starší tří let a menší než 150 cm na zadním sedadle jen v tom případě, že je toto dítě za jízdy připoutáno bezpečnostním pásem (17).

Nejčastější úrazy v silničním provozu vznikají při přecházení ulice. Dítě uvažuje jinak než dospělý, neodhadne správně vzdálenost a rychlost auta (33).

Pro chodce platí pravidlo Vidět a být viděn. Viditelnost chodců lze zvýšit pomocí dobře zvoleného oblečení, nášivek a doplňků ze speciálních materiálů (fluorescenční a reflexní materiály) (viz. příloha 3). Fluorescenční materiály zvyšují viditelnost ve dne a za soumraku, ve tmě však svou funkci ztrácejí. Nejpoužívanějšími barvami jsou jasně žlutá, zelená a oranžová. Reflexní materiály odrážejí světlo v úzkém kuželu zpět k jeho zdroji, a to až na vzdálenost kolem 200 metrů. Tím výrazně zvyšují viditelnost chodce za tmy a za snížené viditelnosti (7).

Prevence

- Při každé cestě autem se postarat, aby všechny děti v autě měly bezpečnostní pásy nebo seděly v bezpečnostních sedačkách.
- Nevozt dítě na klíně nebo v náručí.
- Naučit děti při jízdě sedět klidně. Neměly by nikam přelézat, stát mezi předními sedadly, klečet na zadním sedadle, ani rušit řidiče za jízdy.
- Nikdy nenechávat dítě samotné ve vozidle.
- Používat dětskou pojistku na dveře auta a okna.

- Pozor na předměty umístěné na zadním okně, při náhlém zabrzdění by mohly děti zranit.
- Při cestách na delší vzdálenosti dodržovat pitný režim dítěte a zastavovat asi po dvou hodinách na malé proběhnutí.
- Správně volit oblečení dětí, používat fluorescenční a reflexní materiály.
- Naučit dítě, že má chodit po chodníku, při přecházení menší dítě držet za ruku, větší naučit rozhlédnout se. Při chůzi po silnici naučit dítě chodit při kraji vozovky po levé straně (10, 18, 27).

1.8.9 Úrazy na dětském hřišti

Dětské hřiště je dalším místem, kde mohou děti snadno přijít k úrazu. Během hry na hřišti mohou děti spadnout z prolézaček nebo ze skluzavek, uhodit se o houpačku nebo se říznout o uvolněné hřebíky či šrouby (10).

Prevence:

- Povrch pod zařízením, na kterém si děti hrají, by měl být volen dle možné výšky volného pádu (dřevěné piliny nebo jemný písek, gumová venkovní rohož splňující bezpečnostní parametry).
- Všechny šrouby a vruty by měly být zakryty.
- Všechny ostré hrany by měly být zaoblené a hladké.
- Zařízení na hraní by měla být umístěna na rovném povrchu a ukotvena k zemi.

1.8.10 Úrazy při sportu

Ke zranění může dojít téměř při každém sportu, vždy ale platí, že při dodržování obecné prevence lze předejít i vážným zraněním. Při aktivitách v rámci organizovaného sportu je věcí trenéra nebo instruktora, aby dbal prevence, sám šel příkladem a s možným nebezpečím obeznámit i své svěřence. Tréninkové zatížení dětí by mělo odpovídat věkovým možnostem tak, aby zátěž

měla stimulační charakter a nepůsobila nežádoucí změny v dětském organismu (20).

Jízda na kole a na kolečkových bruslích jsou sporty, při kterých dochází k největšímu počtu zranění (10).

Prevence:

- Používat cyklistické přilby, které chrání hlavu a mozek dítěte tím, že absorbují a rozloží následky úderu.
- Používat chrániče na kolena, lokty a zápěstí při jízdě na kolečkových bruslích.
- Dítěti kupovat kolo, které odpovídá jeho věku a schopnostem.
- Nenutit dítě, pokud se na učení na kole ještě samo necítí.
- Naučit děti základní dodržování dopravních pravidel (jezdit v řadě za sebou, jezdit v blízkosti obrubníku ve směru dopravního provozu).
- Děti ve věku jednoho až čtyř let vozit v bezpečnostní sedačce vždy vpředu. Sedačka musí mít chrániče, vysoké opěradlo a pevné ramenní a břišní popruhy. Veze-li se dítě v cyklistickém vozíku za kolem, musí být připoutáno a mít na hlavě nasazenou cyklistickou helmu. K tyči v zadní části vozíku je nutné připevnit vlaječku, která na vozík upozorní ostatní řidiče a cyklisty (10).

2. CÍL PRÁCE A HYPOTÉZA

2.1 Cíl práce

Identifikovat přítomnost, četnost a rozsah preventivních aktivit ve školských zařízeních určených pro děti předškolního věku v rámci okresu České Budějovice.

2.2 Hypotéza práce

Pro dosažení vytyčeného cíle byla stanovena následující hypotéza:

Existuje vztah mezi velikostí města či obce, četností a rozsahem preventivních aktivit.

3. METODIKA

3.1 Metodika výzkumu

V bakalářské práci je k ověření zadané hypotézy zvolena kvalitativní metoda výzkumu. Použitá technika sběru dat – polostandardizovaný rozhovor.

Rozhovor se skládal ze dvanácti otevřených otázek. Při sestavování rozhovoru byl uvážěn obsah, forma a pořadí otázek.

Na začátku rozhovoru byly pracovnice předškolních zařízení seznámeny s účelem a cílem prováděného rozhovoru. Poté jim byly kladeny otázky týkající se prevence úrazů v jejich předškolních zařízeních, četnosti úrazů a formy prevence.

Na základě rozhovorů s pracovníci, předškolních zařízení v okrese České Budějovice byla provedena analýza získaných dat a jejich vyhodnocení.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor tvoří předškolní zařízení v okrese České Budějovice. Vybraná předškolní zařízení jsou zřízena městem či obcí, žádné ze zkoumaných předškolních zařízení nebylo soukromé nebo zřizované jiným subjektem.

Náhodným stratifikovaným výběrem bylo zvoleno celkem dvacet mateřských škol (viz. příloha 2). Bylo vybráno deset předškolních zařízení přímo v Českých Budějovicích a deset mimo město, na vesnicích a v menších městech v okrese České Budějovice.

Výzkum formou rozhovorů probíhal v období první poloviny měsíce března 2010.

4. VÝSLEDKY VÝZKUMU

Níže uvedené odpovědi na otázky, směřované ke zjištění provádění preventivních aktivit, jejich četnosti, zaměření a rozsahu ve vztahu k úrazovosti a velikosti obce či města, znázorňují získané odpovědi respondentů, pracovníc předškolních zařízení v okrese České Budějovice.

Otázka číslo 1:

Probíhají ve vašem zařízení preventivní akce nebo programy pro děti?

Na otázku, která se týkala probíhajících preventivních akcí nebo programů pro děti odpověděly všechny pracovnice obou sledovaných skupin předškolních zařízení kladně, tedy ano, probíhají.

Otázka číslo 2:

Jaké je jejich zaměření?

Otázka číslo 2 rozvíjela zaměření těchto aktivit. Zde je již třeba oddělit oba dotazované soubory, protože se zaměření prevence začíná odlišovat.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Pražská se zaměřuje na prevenci úrazů v přírodě a ve volném čase, na prevenci úrazů v dopravě a konkrétní prevenci úrazů v samotném předškolním zařízení. Prevenci úrazů v domácnosti nechávají na rodičích. Mateřská škola spolupracuje v rámci preventivních akcí s Městskou policií.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Větrná se zaměřuje na prevenci úrazů v přírodě (Pochod za zajíčkem, Drakyáda). Při těchto hrách se zaměřují na nebezpečí, která hrozí dětem v přírodě; podrobně rozebírají, jaká nebezpečí číhají ve městě, na hřišti nebo v lese. Dále se zaměřují na prevenci úrazů v silničním provozu. Hrou Táto, mámo, pozor červená se děti učí na dopravním hřišti bezpečnému chování na ulici.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Zeyerova se zaměřuje na prevenci úrazů ve svém volném čase, při pobytu v přírodě a na prevenci úrazů v dopravě. Konkrétní zaměření programů pracovníce nerozváděla. Mezi další preventivní aktivity zařadila prevenci úrazů ohněm.

Mateřská škola České Budějovice, ulice E. Pittera se zabývá obecně prevencí všech možných forem vzniku úrazů. Mezi další preventivní programy řadí prevenci úrazů při styku se zvířaty, prevenci otrav plody a houbami, prevenci úrazů při sezónních sportech. Mateřská škola spolupracuje v rámci preventivních akcí se Záchranou službou, Hasičským záchranným sborem a Policií České republiky.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Dlouhá se nezaměřuje na prevenci úrazů v domácnosti. Největší zaměření se soustřeďuje na prevenci úrazů v přírodě a ve volném čase a v neposlední řadě na prevenci úrazů v silničním provozu. Mezi další řadí prevenci úrazů v mateřské škole při konkrétních aktivitách v celém objektu.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Čěčova provádí všechny druhy prevence úrazů, které mohou u předškoláků nastat, přesně tak, jak je stanoveno ve školním vzdělávacím programu. Konkrétní zaměření programů pracovníce nevedla.

Mateřská škola České Budějovice, Vrchlického nábřeží se zabývá prevencí úrazů v domácnosti, prevencí úrazů při aktivitách v přírodě a ve volném čase, prevencí úrazů v silničním provozu. Veškeré preventivní programy probíhají formou her „Co by se stalo, kdyby...“, „Co bys udělal kdyby...“

Mateřská škola České Budějovice, ulice J. Opletala směřuje své snahy k prevenci úrazů v domácnosti, prevenci úrazů v přírodě, k prevenci úrazů v silničním provozu. Při prevenci v dopravě škola využívá dopravní hřiště, kde se děti pomocí dopravních prostředků (koloběžky a tříkolky) učí ve zjednodušené podobě pravidla silničního provozu. Další preventivní programy se zde zaměřují již v takto raném věku na prevenci proti kouření a drogovou prevenci. Prevence proti kouření byla zmíněna pouze v tomto zařízení.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Krokova. V této mateřské škole se zaměřují na prevenci úrazů při vycházkách v přírodě a ve volném čase mimo zařízení. Pedagogický pracovník s dětmi probírá možnosti úrazů v přírodě za pomoci tzv. ekologických výletů (utonutí, pokousání zvířetem, zdolávání terénu).

Prevenci úrazů v silničním provozu provádí školka formou hry „Na kole jen s přilbou.“ Na přilehlém pozemku pedagogičtí pracovníci sestaví dopravní hřiště, kde učí děti pravidlům silničního provozu. Děti si na tyto akce přinesou vlastní cyklistickou přilbu nebo je jim zapůjčena přilba erární. Při vycházkách mimo areál školky děti používají reflexní vestičky. Mezi další bezpečnostní akce tato školka využívá besedy s Policií České republiky, konkrétně besedy s dopravními policisty a psovody.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Jizerská se zaměřuje na prevenci úrazů v domácnosti, prevenci úrazů v přírodě, ve volném čase a na prevenci úrazů v silničním provozu. Z hlediska dopravní prevence jsou děti poučeny v rámci vycházek, při kterých vždy asistují dvě pedagogické pracovnice. Při větších výletech, kdy není možnost zajistit dozor z řad pedagogických pracovníků, vypomáhají svou přítomností na těchto akcích někteří z řad rodičů.

Mateřská škola v Lipí se zaměřuje na prevenci úrazů v domácnosti a prevenci úrazů v silničním provozu. Při prevenci úrazů v přírodě mají pedagogičtí pracovníci s dětmi předem stanovená pravidla, která jsou dětem připomínána před každou vycházkou.

Mateřská škola Šindlovy Dvory se zabývá prevencí všech možných forem vzniku úrazů. Konkrétní preventivní akce a programy pracovnice neuvedla.

Mateřská škola Velechvín se zabývá prevencí úrazů v přírodě. Prevenci v silničním provozu provádí pomocí různých her např. jízda ze skluzavky na barvy semaforů.

Mateřská škola Borek, ulice U Školky provádí prevenci úrazů v přírodě při každé procházce či výletu pomocí diskuze s dětmi o nebezpečí a používáním reflexních vestiček. Pro prevenci úrazů v silničním provozu využívá školka vypůjčené nepoužívané parkoviště, na kterém pedagogičtí pracovníci rozestaví dopravní hřiště.

Mateřská škola Lišov dbá na prevenci úrazů v přírodě, v silničním provozu a ve volném čase po odchodu ze zařízení a v období prázdnin. Školka organizuje vybrané soutěže na toto téma, každý rok na jiné téma např. doprava, drogy apod. V rámci prevence v silničním provozu pořádá besedy s Policií České republiky.

Mateřská škola Dolní Bukovsko, ulice V Hradu provádí prevenci úrazů mimo zařízení v přírodě a v silničním provozu.

Mateřská škola Ševětín, ulice Vlkovská provádí prevenci úrazů v přírodě a ve volném čase. Dále se zabývá prevencí v silničním provozu, kde spolupracuje s Policií České republiky.

Mateřská škola Čejkovice se zaměřuje na prevenci úrazů v silničním provozu, v přírodě a ve volném čase.

Mateřská škola Rudolfovy, ulice Adamovská se zabývá všemi možnými formami prevence úrazů. V této školce přehrávají dětem před spaním na CD nebo DVD nosičích poutavé příběhy o slušném a bezpečném chování v přírodě a v dopravě.

Mateřská škola Dubné. Tato školka se zabývá všemi formami prevence vzniku úrazů ve volné přírodě. Probíhá zde preventivní den, zaměřený na prevenci v silničním provozu.

Otázka číslo 3:

Jak často a v jakém období probíhají preventivní akce?

Většina dotazovaných pracovníků předškolních zařízení se shoduje na tom, že akce probíhají jednak pravidelně v průběhu školního roku a větší plánované, organizované akce několikrát do roka. Větší preventivní akce probíhají na jaře a na podzim, kdy děti tráví většinu času venku.

Dalším důležitým obdobím pro preventivní akce se zdá být začátek školního roku, kdy je potřeba děti plně dojmů z prázdnin zklidnit a taktéž na konci školního roku před nástupem na prázdniny.

Dále se prevence v některých školkách provádí před každou plánovanou vycházkou nebo před každou cestou městskou hromadnou dopravou.

Mateřská škola České Budějovice, ulice E. Pittera se zabývá prevencí hned na začátku školního roku, kdy jsou děti seznámeny s prevencí úrazů při pobytu v mateřské škole, při aktivitách na školní zahradě, nebezpečí plodů a rostlin v přírodě. Akce s ostatními subjekty (Zdravotní záchranná služba, Hasičský záchranný sbor a Policie České republiky) probíhají nepravidelně, jednou za dva až tři roky. Těchto akcí se zúčastňují jen nejstarší děti. Dále se prevence úrazů provádí pokaždé, kdy si to situace vyžádá (zprávy o úrazu dítěte v televizi, úraz dítěte v mateřské škole nebo v okolí dětí apod.).

Mateřská škola České Budějovice, ulice Dlouhá pořádá preventivní bezpečnostní akce třikrát do roka. Jedná se o Den Země (Na kole jen s přilbou), beseda s Policií České republiky a ukázky výcviku policejních psů.

V mateřské škole v Českých Budějovicích, Vrchlického nábřeží jsou všechny děti začátkem školního roku poučeny o bezpečnosti při hrách, pobytu na školní zahradě, při pobytu venku. Dále dle situací a náhodným pozorování dění v okolí dětí během celého školního roku.

V mateřských školách mimo město je situace poněkud horší. Prevence úrazů, kterou jsou schopni dělat samotní pedagogičtí pracovníci, probíhá průběžně během celého školního roku dle Rámcového a Školního vzdělávacího programu. Problematičtější je situace s organizovanými plánovanými preventivními akcemi. Pouze ve dvou dotazovaných mateřských školách dochází jednou ročně na besedu Policie České republiky. V jedné mateřské škole jedenkrát ročně probíhá prevence úrazů silničního provozu na dopravním hřišti v Českých Budějovicích.

Otázka číslo 4:

Kdo preventivní akce provádí?

Ve všech mateřských školách průběžné preventivní akce provádějí samotní pracovníci předškolního zařízení.

Ostatní akce probíhající nad rámec předškolního zařízení probíhají ve spolupráci s pracovníky IZS a Červeného kříže.

Do mateřské školy České Budějovice, ulice Větrná pravidelně dochází provádět prevenci studentky Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity, Oboru předškolní pedagogiky, jelikož tato školka je fakultní.

Otázka číslo 5:

Jakým způsobem preventivní akce probíhají?

Téměř ve všech mateřských školách probíhá prevence formou her a soutěží.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Zeyerova, Mateřská škola České Budějovice, Vrchlického nábřeží, Mateřská škola Dolní Bukovsko a Mateřská škola Dubné provádí navíc prevenci formou přednášek a prezentací pro nejstarší děti.

Mateřská škola České Budějovice, ulice E. Pittera a Mateřská škola Rudolfovo dětem přehrává pořady na DVD nosičích (Úraz není náhoda, Kousky primáře Housky) a pořádá exkurze na různá pracoviště IZS.

Mateřská škola České Budějovice, Vrchlického nábřeží provádí prevenci i při náhodných událostech při pobytu mimo předškolní zařízení (děti byly svědky různých náhodných událostí – srážka cyklisty s automobilem, převoz pacienta sanitkou, kontrola bezdomovců policisty v parku). Tato mateřská škola se účastní preventivních akcí pořádaných Preventivně informačním oddělením Krajského ředitelství policie České Budějovice. Zde policisté ve spolupráci s pracovníci Červeného kříže učí děti základům první pomoci a chování v silničním provozu - obvazování zraněné panenky, tematicky zaměřené omalovánky (viz. příloha 4), beseda s dopravním policistou spojená s ukázkou vybavení služebními pomůckami a policejního vozidla.

Mateřská škola České Budějovice, ulice J. Opletala používá k prevenci hrací karty nazvané: „Příběhy rodiny Neplechových“, které jsou tematicky zaměřeny na bezpečné chování dětí v různých situacích. (viz. příloha 5)

Mateřská škola v Lipí v rámci prevence úrazů pořádá pravidelné vycházky do zoologické zahrady. Dětem vysvětluje, jak se chovat ke zvířatům, čímž předchází vzniku úrazu při kontaktu s nimi.

Mateřská škola Rudolfov pořádá každý den pravidelné vycházky, zaměřené na bezpečnost v silničním provozu, např. na přechodech pro chodce se děti učí a nacvičují bezpečné přecházení tak, aby byly schopné samy přecházet poměrně frekventovanou vozovku.

Ve většině předškolních zařízení probíhá prevence formou poučení před každým výletem či vycházkou.

Otázka číslo 6:

Jedná se o individuální akce prováděné z vlastní iniciativy pracovníků předškolního zařízení nebo o centrálně řízený systém s předem stanovenými pravidly?

Ve všech předškolních zařízení se všichni dotazovaní shodují na tom, že je prevence prováděna především z iniciativy vlastních pracovníků předškolních zařízení. Individuální akce v dané třídě se provádějí v návaznosti na Školním vzdělávacím programu školy. Některé školky pravidelně jezdí na akce pořádané integrovaným záchranným systémem, některé si pravidelně o tyto akce žádají.

Otázka číslo 7:

Pro jakou cílovou skupinu dětí jsou akce zaměřené?

Ve většině městských i venkovských předškolních zařízení probíhají preventivní aktivity u všech věkových kategorií, tzn. od tří do sedmi let věku dítěte. Preventivní akce jsou přizpůsobené věkovým skupinám a možnostem chápání dětí.

Otázka číslo 8:

Jaká je časová dotace prováděných akcí?

Odpovědi na tuto otázku se u dotazovaných subjektů poměrně liší.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Pražská – 1,5 hodiny.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Větrná – jeden den jedenkrát měsíčně.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Zeyerova – různé, podle konkrétního zaměření.

Mateřská škola České Budějovice, ulice E. Pittera – dle věku dětí a schopnosti soustředit se (10 – 30 minut) nebo i celotýdenní programy zaměřené na dané téma; dle nabídky integrovaného záchranného systému 1 – 2 hodiny.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Dlouhá – 1 – 2 hodiny při cílených akcích.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Čechova – 1,5 hodiny při konkrétních, cíleně zaměřených akcích.

Mateřská škola České Budějovice, Vrchlického nábřeží – různé – podle věku a zájmu dětí.

Mateřská škola České Budějovice, ulice J. Opletala – dvě hodiny při cílených akcích.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Krokova – besedy s integrovaným záchranným systémem 1 – 2 hodiny; sportovní výlety – 2 – 3 hodiny.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Jizerská – před vycházkou 5 minut; výchovné zaměření – celý den.

Mateřská škola Lipí – přibližně jedna hodina při konkrétní akci.

Mateřská škola Šindlovy Dvory – celodenní činnost; prolínání akcí – malování, skládání dopravních prostředků, hra s modely aut a dopravními značkami.

Mateřská škola Velechvín – přibližně do jedné hodiny při konkrétní akci.

Mateřská škola Borek – cca jedna hodina při větších akcích.

Mateřská škola Lišov – přibližně jedna hodina; při akcích spojených s dětským dnem dvě hodiny.

Mateřská škola Dolní Bukovsko – při besedách pořádaných ve spolupráci s Policií České republiky 1,5 hodiny; přibližně pět minut před každou vycházkou.

Mateřská škola Ševětín - při besedách pořádaných ve spolupráci s Policií České republiky přibližně jednu hodinu.

Mateřská škola Čejkovice – přibližně deset minut každý den.

Mateřská škola Rudolfovo – v průběhu každodenní hodinové vycházky

Mateřská škola Dubné – časová dotace pro prevenci úrazů není stanovena; při akcích na dopravním hřišti přibližně dvě hodiny.

Otázka číslo 9:

Jaká je zpětná vazba z prováděných akcí?

Mateřská škola České Budějovice, ulice Pražská vidí zpětnou vazbu ve vyprávění a rozhovorech s dětmi a výtvarném zpracování.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Větrná z preventivních akcí zpětně čerpá v podobě rozhovorů s dětmi, výtvarných činností vycházejících z uskutečněných akcí. Děti při vycházkách reagují na porušení pravidel silničního provozu (řidiči, cyklisté, chodci).

Mateřská škola České Budějovice, ulice Zeyerova se snaží s dětmi upevňovat poznatky z preventivních akcí a seznamovat děti s důležitými telefonními čísly (112, 150, 155, 158).

Mateřská škola České Budějovice, ulice E. Pittera spatřuje zpětnou vazbu především v nižší frekvenci úrazů.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Dlouhá posiluje poznatky z preventivních akcí výtvarným zpracováním informací a besedou, na které se probírají zážitky z akce.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Čechova vidí zpětnou vazbu v rozhovorech s dětmi na dané téma, ve výtvarném zpracování daného tématu a ve vyprávění dětí ostatním dětem a rodičům.

Mateřská škola České Budějovice, Vrchlického nábřeží. Děti při hrách ošetří nejen panenky, ale i kamarády (fiktivní hra – zlomená noha, říznutí nožem). Ilustrativní znázornění situace (výkresy – zásah hasičů u dopravní nehody apod.)

Mateřská škola České Budějovice, ulice J. Opletala. V tomto předškolním zařízení si děti po akcích vyprávějí, malují a hrají námětové hry na dané téma.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Krokova. Z preventivních akcí předškolní zařízení čerpá třída do dalších činností jako je kreslení a vyprávění.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Jizerská. Po besedách s policisty si děti dají do podvědomí důležité informace, kterými se pak řídí a na vycházkách reagují například na chodce, který přechází ulici na červené světlo semaforu nebo na řidiče vozidla, který nezastaví chodci před přechodem pro chodce.

Mateřská škola Lipí se osvojené poznatky snaží dětem znovu připomínat vyprávěním a malováním.

Mateřská škola Šindlovy Dvory využívá nové poznatky k vyprávěním a výtvarnou činností. Skládání modelů dopravních prostředků, hra s modely autíček a dopravních značek.

Mateřská škola Velechvín. Po besedách o prevenci vždy následuje vyprávění, rozhovory na dané téma a výtvarná činnost. Pravidla silničního provozu si děti opakují na hřišti, jezdí na skluzavce podle barev na semaforu.

Mateřská škola Borek, Lišov, Dolní Bukovsko, Ševětín, Čejkovice a Dubné se v odpovědi na tuto otázku shodují ve vyprávění a výtvarné činnosti z prožitků při preventivní akci.

Mateřská škola Rudolfovo navíc k vyprávění a malování na dané téma dětem pokládá otázky, co je nejvíce zaujalo.

Otázka číslo 10:

Je vypracována metodika pro provádění preventivních činností v zařízeních pro děti předškolního věku? Jaká?

Většina mateřských škol se shoduje na tom, že centrálně není vypracovaná žádná metodika. Vše se odehrává na základě Školního vzdělávacího programu, ve kterém je rozvedeno, co a jak bude probíhat. Konkrétní body si sestavuje samo předškolní zařízení. V každém Školním vzdělávacím programu jsou zahrnuty preventivní akce. Některá předškolní zařízení mají svůj třídní týdenní plán, do kterého zahrnují individuální akce dle vlastní iniciativy.

Otázka číslo 11:

Zájem o nějaké konkrétní preventivní akce, jaké?

V odpovědi na tuto otázku se všechna předškolní zařízení shodují. Všichni o preventivní akce zájem mají a spatřují v dosavadním stavu nedostatek těchto akcí.

Konkrétně chybí hlubší spolupráce s Policií České republiky a Hasičským záchranným sborem, akce k prevenci bezpečnosti v silničním provozu a pravidelné návštěvy dopravního hřiště.

Vesměs je zájem o všechny akce odborníků, pokud jsou nabízeny (například formou internetu) a pro předškolní zařízení dopravně dostupné (Policie České republiky, Hasičský záchranný sbor, Záchraná služba, kynologie).

Pedagogičtí pracovníci se shodují na tom, že největší zájem mají děti o ukázky kynologů a techniky dopravní policie. Zájem o preventivní akce je nejen z řad dětí a pracovníků předškolních zařízení, ale i z řad rodičů, kteří vědí, že se jejich děti preventivně vzdělávají.

Na venkově je situace s preventivními akcemi poněkud složitější. Problematická je zejména doprava do Českých Budějovic na akce ve spolupráci

s IZS. Tato předškolní zařízení spatřují větší nedostatek těchto preventivních akcí než zařízení městská. Tuto pomyslnou mezeru vyplňují vlastními akcemi. Vzhledem k existenci dobrovolných hasičských sborů a obvodních oddělení policie, ve venkovských předškolních zařízeních tyto preventivní akce probíhají za jejich účasti. Nedostatek spatřují především ve větším počtu akcí ve spolupráci s Policií České republiky, zaměřených na bezpečnost v silničním provozu.

Mateřská škola Rudolfovo by očekávala více akcí ve spolupráci s Policií České republiky, zaměřených na jednotlivá roční období. Každé roční období s sebou nese určitá, specifická nebezpečí, číhající na děti, ale i řidiče v podobě mlhy na podzim, sněhu a náledí v zimě, nezodpovědných motocyklistů na jaře a v létě.

Otázka číslo 12:

Stávají se ve Vašem zařízení úrazy dětí? Jak často, co je jejich nejčastější příčinou?

Provedeným dotazováním bylo zjištěno, že se jedná pouze jen o drobná poranění typu boule, odřeniny. K tomu, že nedochází k závažnějším úrazům, hlavní měrou přispívá dohled učitelek, zmíněné preventivní akce, zákazy pohybu na určitých místech ve školce atd.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Pražská.

Drobné úrazy jako jsou odřeniny a boule se stávají maximálně desetkrát do roka. Jejich příčinou je především nepozornost při hře. Jako těžší úraz zde byl uveden případ, který se udál před čtyřmi lety. Jednalo se o zlomeninu prstu.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Větrná.

Úrazy se stávají sedm až devětkrát ročně. Z lehkých úrazů byly uvedeny srážka dvou chlapců při hře, odřeniny při průlezu opičí dráhy, zakopnutí a pád na kbelík. Ze závažnějších lze zmínit našťípnutí ruky při sportovní aktivitě nebo polítkou horkou omáčkou.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Zeyerova.

Drobné úrazy se stávají zřídka. Jejich důsledkem jsou pouze odřeniny a drobná poranění. Podle pedagogických pracovníků děti nejsou schopny předvídat, co se může stát při konkrétních aktivitách.

Mateřská škola České Budějovice, ulice E. Pittera.

Drobné odřeniny a boule bez nutnosti ošetření lékařem předškolní zařízení neeviduje. Tato jsou u dětí předškolního věku běžná v závislosti na schopnosti koordinace pohybu. Mezi drobnými úrazy evidují zakopnutí a pád a uklouznutí a pád.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Dlouhá.

Drobné oděrky a odřeniny se občas stávají při hře na hřišti. K závažnějším úrazům dochází maximálně jedenkrát za tři roky.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Čěčova.

V tomto předškolním zařízení je kladen důraz na dohled nad dětmi. K vážnějšímu úrazu dochází jedenkrát za dva roky. Paní ředitelka pro příklad umožnila nahlédnout do Knihy úrazů, ve které bylo období let 2007 až 2009 zcela bez evidovaného úrazu. V roce 2006 došlo k pádu dítěte z prolézačky a k následné zlomenině ruky. Z běžných úrazů uvedla srážku dvou chlapců v důsledku neukázněnosti. Výsledkem byly pouze boule na hlavě.

Mateřská škola České Budějovice, Vrchlického nábřeží.

Z nejběžnějších úrazů toto zařízení zmiňuje pouze odřeniny a boule. Nejčastěji k úrazům dochází při sportovních aktivitách. Jako příklad bylo uvedeno nedodržení vzdálenosti mezi jednotlivci při jízdě na koloběžkách, kdy došlo ke srážce a následnému pádu.

Mateřská škola České Budějovice, ulice J. Opletala.

V tomto zařízení se stávají přibližně dva úrazy ročně. Ze závažnějších byl uveden případ, kdy při hokeji došlo k rozseknutí hlavy hokejkou a dítě muselo být ošetřeno lékařem. Jednalo se o jeden steh na čele.

Mateřská škola České Budějovice, ulice Krokova.

V tomto předškolním zařízení byla opět předložena k nahlédnutí Kniha úrazů. V roce 2009 došlo ke třem úrazům (zakopnutí, pád a následné poranění rtu; pád a poranění rtu; pád v umývárně na bradu) a v roce 2010 ke dvěma úrazům (při sáňkování prokousnutý ret; pád na lavičku a následná boule na čele).

Mateřská škola České Budějovice, ulice Jizerská.

V rámci silničního provozu k úrazům nedochází. V roce 2009 došlo pouze k deseti méně závažným úrazům, kterými byly drobné odřeniny a boule.

Mateřská škola Lipí.

Zde dochází pouze k drobným odřeninám. Za 15 let došlo pouze k jednomu závažnějšímu úrazu, a to kdy při pádu nesprávně upevněného umyvadla došlo k úrazu prstu dítěte a k zápisu tohoto zranění do Knihy úrazů.

Mateřská škola Šindlovy Dvory.

K úrazu dochází maximálně pětkrát v roce. Po nahlédnutí do Knihy úrazů zde bylo možno vyčíst úrazy typu zakopnutí a naražení rtu, pád z plastové tříkolky. Jako ostatní byly zmíněny drobné odřeniny a boule.

Mateřská škola Velechvín.

V tomto zařízení dochází pouze k drobným odřeninám a boulím. Dle pedagogické pracovnice zde za posledních 7 let nedošlo k vážnějšímu úrazu.

Mateřská škola Borek.

K závažnějšímu úrazu došlo o otevřené dveře. Následkem bylo rozražení hlavy s následným šitím. V loňském roce došlo k výměně všech nevyhovujících dveří a tím k eliminaci těchto zranění. K méně závažným úrazům dochází již jen jednou za dva roky.

Mateřská škola Lišov.

K úrazům dochází maximálně jednou do roka. Jako poslední byl uveden úraz na nevyhovující houpačce, která byla následně odstraněna.

Mateřská škola Dolní Bukovsko.

Dochází maximálně jednou ročně k odřenině nebo bouli.

Mateřská škola Ševětín.

K úrazu dochází asi jedenkrát ročně, jedná se jen o boule a odřeniny. Jako závažnější bylo uvedeno poranění oka odpruženou větví.

Mateřská škola Čejkovice.

Ke zranění dochází asi tak ve dvou až třech případech ročně. Jako závažnější úraz bylo uvedeno roztržení brady s následným šitím.

Mateřská škola Rudolfov.

V tomto zařízení dochází pouze k drobným úrazům, jako jsou odřeniny a boule. Na zahradním nářadí k úrazům nedochází. Byly postaveny v souladu s normami Evropské unie.

Mateřská škola Dubné.

Zde dochází pouze k drobným odřeninám při hře a běhu, k závažnějším úrazům nedochází.

5. DISKUZE

Cílem výzkumné části bakalářské práce bylo identifikovat přítomnost, četnost a rozsah preventivních aktivit ve školských zařízeních, určených pro děti předškolního věku v rámci okresu České Budějovice. Jednotlivé otázky pokládané pracovním předškolních zařízení směřovaly ke zjištění četnosti, rozsahu a zaměření preventivních aktivit ve vztahu k velikosti města a venkova.

Otázky 1 až 3 se vztahovaly k hypotéze: Existuje vztah mezi velikostí města či obce, četností a rozsahem preventivních aktivit. V souvislosti s hypotézou byl stanoven předpoklad, že v předškolních zařízeních ve městě probíhá více preventivních akcí, že probíhají častěji a ve větším rozsahu než na venkově.

Ostatní otázky se zaměřovaly na druhy a formy preventivních aktivit, jejich časovou dotaci a také na celkovou úrazovost spolu s jejími následky.

Pracovnice předškolních zařízení byly ve většině případů ochotny poskytnout potřebné informace, odpovídaly na kladené otázky, týkající se prevence úrazů, poskytly k nahlédnutí knihu úrazů a další dokumenty.

Pouze v jednom předškolním zařízení došlo i po předchozí dojednané schůzce k odmítnutí rozhovoru a vstupu do budovy. Odůvodněním pracovnice bylo, že po domluvě se zřizovatelem předškolního zařízení, v tomto případě nejmenovanou obcí, mi nebudou poskytnuty žádné informace z důvodu krádeží v předškolních zařízeních a jejich zvyšující se medializace.

První otázka zjišťovala, zda v předškolním zařízení probíhají preventivní akce nebo programy pro děti?

Ve všech předškolních zařízeních, ve městě i na venkově, preventivní akce probíhají.

V souvislosti s touto otázkou je třeba zmínit důležitost primární prevence. Jak uvádí Grivna, cílem prevence je, aby k úrazům vůbec nedocházelo (15).

Vzhledem k vysokému počtu úrazů má nezastupitelný význam právě prevence, jak uvádí Toráčová, Čapková, Velemínský, (31).

Dle Grivny, se primární prevence zaměřuje na intervenci technologickou, která není závislá na změně lidského chování (bezpečné výrobky, bezpečná hřiště), na prevenci zdravotně výchovnou - posilování bezpečného chování a na prevenci legislativní, která může přispět ke snižování úrazovosti (15).

Druhá otázka se dotazovala na jejich zaměření.

Ve všech sledovaných mateřských školách se zaměřují na prevenci úrazů v domácnosti, v přírodě a ve volném čase a dále pak na prevenci úrazů v silničním provozu.

Některá předškolní zařízení oproti běžnému standardu mají svá specifická zaměření a programy. Někde se zabývají drogovou a tabákovou prevencí, další zařízení za účelem prevence navštěvují studenti PF JU se svými programy, jinde zase přehrávají dětem tematicky zaměřené příběhy na CD a DVD, využívají i jiných pomůcek (viz. příloha 5). V dalších zařízeních například pořádají dětský den spojený s prevencí v silničním provozu nebo pořádají návštěvu ZOO, spojenou s přednáškou na téma jak se chovat ke zvířatům.

Nejvíce preventivních aktivit je věnováno především prevenci v silničním provozu, neboť největší podíl úrazů připadá právě na dopravu, jak uvádí Toráčová, Čapková, Velemínský, (31).

Třetí otázka mapovala jak často a v jakém období probíhají preventivní akce?

Preventivní akce probíhají pravidelně v průběhu školního roku, před každou plánovanou vycházkou, před každou cestou městskou hromadnou dopravou. Větší plánované, organizované akce několikrát do roka, a to především na jaře a na podzim, kdy děti tráví většinu času venku, dále pak na začátku a na konci školního roku, před a po prázdninách.

Dle obecného povědomí je patrné, že nejvíce úrazů se stává na začátku školního roku a na začátku prázdnin. Proto je třeba nejvíce pozornosti věnovat právě těmto obdobím.

Čtvrtá otázka se snažila zjistit, kdo preventivní akce provádí?

Ve většině případů provádí preventivní akce samotní pedagogičtí pracovníci. Další akce probíhají ve spolupráci s pracovníky IZS a Červeného kříže.

Provedeným výzkumem bylo zjištěno, že neexistuje vyškolený preventivní specialista, který by se zabýval preventivní činností v předškolních zařízeních. Pouze v jednom ze sledovaných předškolních zařízení fungují jako preventisté studenti Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity, oboru předškolní pedagogiky.

Dle mého názoru by preventivní akce prováděné studenty PF měly být rozšířeny i do dalších nefakultních předškolních zařízení.

Dle provedených výzkumů a statistických údajů vyplývá, že největší podíl úrazů se stane v silničním provozu. Proto je třeba klást velký důraz na prevenci v dopravě. K tomu může posloužit větší podíl organizovaných besed s Policií České republiky, ukázek tematicky zaměřených příběhů z dopravních nehod apod.

Pátá otázka se ptala, jakým způsobem preventivní akce probíhají?

Téměř ve všech mateřských školách probíhá prevence formou her a soutěží. Některá zařízení provádí navíc prevenci formou přednášek a prezentací pro nejstarší děti. Některá zařízení dětem přehrávají pořady na CD a DVD nosičích a pořádají exkurze na různá pracoviště IZS.

Ve většině předškolních zařízení probíhá prevence formou krátkého poučení před každým výletem či vycházkou.

Některá zařízení pořádají s dětmi pravidelné vycházky tematicky zaměřené na bezpečnost v silničním provozu, nacvičují bezpečné přecházení.

Preventivní akce probíhají dle stanovení Rámcového vzdělávacího programu, který ovšem nestanoví konkrétní formy předávání informací o bezpečnosti dětí před úrazy. Je tudíž na každém předškolním zařízení, aby stanovilo svůj plán prevence, zaměřený na konkrétní hrozby (26).

Šestá otázka se snažila ověřit, jedná-li se o individuální akce prováděné z vlastní iniciativy pracovníků předškolního zařízení nebo o centrálně řízený systém s předem stanovenými pravidly?

Ve všech předškolních zařízeních je prevence prováděna především z iniciativy vlastních pracovníků předškolních zařízení a dle pokynů Rámcového vzdělávacího programu. Některé školky pravidelně jezdí na akce pořádané integrovaným záchranným systémem, některé si pravidelně o tyto akce žádají.

Prevenici úrazů dětí předškolního věku upravuje Rámcový vzdělávací program, který ovšem nestanoví rozsah, četnost, formu a zaměření preventivních aktivit a metody, kterými by měla být prevence aplikována v praxi. Tyto body jsou dále konkrétněji stanovovány jednotlivými předškolními zařízeními v rámci Školních vzdělávacích programů (26).

Sedmá otázka zjišťovala, pro jakou cílovou skupinu dětí jsou akce zaměřené?

Ve většině městských i venkovských předškolních zařízení probíhají preventivní aktivity u všech věkových kategorií, tzn. od tří do sedmi let věku dítěte. Preventivní akce jsou přizpůsobené věkovým skupinám a možnostem chápání dětí.

Předpokladem prevence úrazů dětí je znalost věkových zvláštností a chování dětí v různých vývojových obdobích. Vytipováním rizik, jímž mohou být děti vystaveny lze vysledovat příčiny vzniku úrazů a jejich odstraňováním děti chránit (22).

Osmá otázka mapovala jaká je časová dotace prováděných akcí?

U všech sledovaných předškolních zařízení probíhají před každou vycházkou či jeho opuštěním krátká pěti až desetiminutová poučení o tom, jak se bezpečně chovat v cizím prostředí.

Konkrétní a cíleně zaměřené akce ve spolupráci s IZS mají časovou dotaci od jedné do dvou hodin.

V některých zařízeních probíhají i celotýdenní programy zaměřené na určité téma.

Časová dotace se v jednotlivých předškolních zařízeních liší. Vše závisí na podrobném rozpracování Školního vzdělávacího programu, který stanoví konkrétní podmínky pro jednotlivá předškolní zařízení. Školní vzdělávací program je rozpracováním jednotlivých bodů Rámcového vzdělávacího programu, který časovou dotaci neuvádí (26).

Dle mého názoru jsou nejefektivnější právě celotýdenní programy, ze kterých si děti odnesou nejvíce zážitků a zkušeností.

Devátá otázka zjišťovala jaká je zpětná vazba z prováděných akcí?

Jako zpětnou vazbu většina pracovníků uvedla, že preventivní akce, která proběhla, se stává námětem pro další činnosti. Jedná se zejména o malování a rozhovory na dané téma, formou hry ošetření poraněné panenky nebo kamaráda, reakce dětí na porušení pravidel silničního provozu chodci a řidiči vozidel, kterými jsou děti svědky na vycházkách.

Za zpětnou vazbu lze do určité míry považovat i nízkou frekvenci úrazů v navštívených zařízeních a to právě zásluhou prováděné prevence.

Desátá otázka se ptala, zda je vypracována metodika pro provádění preventivních činností v zařízeních pro děti předškolního věku? Jaká?

Pro preventivní činnost není vypracovaná žádná centrální metodika. Jednotlivá zařízení mají preventivní aktivity upraveny ve Školním vzdělávacím programu, ve kterém jsou stanoveny jednotlivé druhy prevence. Některá předškolní zařízení mají navíc sestaven svůj třídní týdenní plán, do kterého zahrnují individuální preventivní akce.

Prevenici úrazů dětí předškolního věku upravuje Rámcový vzdělávací program, který ovšem nestanoví rozsah, četnost, formu a zaměření preventivních aktivit a metody, kterými by měla být prevence aplikována v praxi. Tyto body jsou dále konkrétněji stanovovány jednotlivými předškolními zařízeními v rámci Školních vzdělávacích programů (26). Vše tudíž záleží na konkrétním vedení předškolního zařízení, které se zabývá prevencí dle vlastního uvážení.

Jedenáctá otázka mapovala, zda je zájem o nějaké konkrétní preventivní akce a o jaké?

V odpovědi na tuto otázku se všechna předškolní zařízení shodují. Všichni o preventivní akce zájem mají a spatřují v dosavadním stavu nedostatek těchto aktivit. Všechna zařízení by uvítala hlubší spolupráci s Policií České republiky, Záchranou službou a Hasičským záchranným sborem, akce k prevenci bezpečnosti v silničním provozu a pravidelné návštěvy dopravního hřiště. Akce, konané ve spolupráci s těmito složkami IZS mají u dětí největší úspěch.

Dle mého názoru by tyto akce vzhledem k úrazovosti dětí v silničním provozu měly být periodické se zaměřením na nebezpečí v jednotlivých ročních obdobích. Každé roční období má i v silničním provozu svá specifika. V zimě je to například náledí a sníh na vozovce, který může prodloužit brzdovou dráhu vozidla až na dvojnásobek, v létě jsou to řidiči rychlých motocyklů. S těmito riziky dítě bez patřičného poučení nemůže počítat.

Dvanáctá otázka se snažila zjistit, zda se v jednotlivých předškolních zařízeních stávají úrazy dětí? Jak často, co je jejich nejčastější příčinou?

Provedeným dotazováním bylo zjištěno, že se jedná pouze jen o drobná poranění typu boule, odřeniny. K tomu, že nedochází k závažnějším úrazům, hlavní měrou přispívá dohled učitelek, zmíněné preventivní akce, zákazy pohybu na určitých místech ve školce atd.

V několika zařízeních však přes veškeré snahy o eliminaci úrazů došlo například ke zlomenině prstu, naštípnutí ruky při sportovní aktivitě, polítí horkou omáčkou, k pádu dítěte z prolézačky a k následné zlomenině ruky, při hokeji došlo k rozseknutí hlavy hokejkou, kdy dítě muselo být ošetřeno lékařem, při pádu nesprávně upevněného umyvadla došlo k úrazu prstu dítěte, rozražení hlavy o otevřené dveře s následným šitím, poranění oka odpruženou větví, roztržení brady s následným šitím.

Vzhledem k počtům dětí v jednotlivých zařízeních se domnívám, že úrazovost není nijak veliká. Svědčí to o dobré preventivní činnosti a kvalitní práci pedagogických pracovníků.

Podle P. Nencky nebezpečí skýtá především samotné vybavení hřiště. Nejčastěji podle autora dochází k úrazům na šplhadlech, dále pak na houpačkách a skluzavkách. Dále uvádí mechanismy úrazu, jako jsou pády na konstrukce vybavení, zásah pohyblivým vybavením a konflikt s jinou osobou (15).

Tento fakt byl prokázán v provedeném výzkumu. Například v MŠ České Budějovice, ulice Čěčova došlo v roce 2006 k pádu dítěte z prolézačky a následné zlomenině ruky.

V MŠ Lišov byl uveden úraz na nevyhovující houpačce, která byla následně odstraněna a tím eliminována možnost dalšího úrazu. Jako dobrý příklad bych uvedl MŠ Rudolfov, kde úrazům na hřišti předešli přebudováním vybavení hřiště v souladu s normami Evropské unie. Tuto normu zmiňuje i P. Nencky v souvislosti se studií z Bavorska, ze které vyplývá, že po zavedení bezpečnostních norem klesla četnost těžkých úrazů během prvních pěti let o 60 % (15).

Další možnou hrozbou úrazu dle provedeného výzkumu může být nevyhovující technické vybavení předškolního zařízení.

To se potvrdilo v případě MŠ Lipí, kde vinou nesprávně upevněného umyvadla došlo k jeho pádu a úrazu prstu dítěte.

Dalším příkladem je MŠ Borek, ve které došlo k úrazu o otevřené dveře. Následkem bylo roztržení hlavy a její šití. V loňském roce došlo k výměně všech nevyhovujících dveří za moderní a tím k eliminaci těchto zranění.

Těmto zraněním se snaží předcházet program Bezpečná škola. Jedním z kritérií pro Mezinárodní bezpečnou školu je vytvoření bezpečného prostředí, spočívající v zabezpečení a vybavení školy v souladu s požadavky bezpečného pobytu ve všech prostorách a pravidelná údržba vybavení, jak uvádí F. Krejčí v kapitole *Program „Bezpečná škola“* (15).

Jaroslav Hořín v kapitole: *Nehody dětí v provozu na pozemních komunikacích v České republice*, zdůrazňuje důležitost používání pestrého oblečení, případně retroreflexivních prvků na něm (15).

Tento prvek bezpečnosti se ukazuje i v praxi velmi důležitým pasivním ochranným prostředkem při vycházkách mateřských škol.

Pro příklad poslouží MŠ Borek a MŠ České Budějovice Vrchlického, MŠ České Budějovice Opletalova, MŠ České Budějovice Krokova a MŠ České Budějovice Jizerská. Další mateřské školy, které navštíví přednášku o bezpečnosti v silničním provozu a základech první pomoci v Preventivně informačním oddělení Krajského ředitelství Policie ČR, obdrží tyto reflexní vesty formou daru.

Namísto učení znalosti dopravních značek je mnohem účinnější v praxi vysvětlit nebo připomenout dítěti základní principy bezpečného přecházení komunikace, uvádí Jaroslav Hořín (15).

Tento fakt byl zaznamenán v MŠ Rudolfov. Toto předškolní zařízení pořádá téměř každý den vycházky, zaměřené na bezpečnost v silničním provozu. Na přechodech pro chodce se učí a nacvičuje bezpečné přecházení, tak aby děti byly schopny samy přecházet.

Jako stěžejní dokument je potřeba na tomto místě uvést zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), který pouze v obecné rovině v § 2 odst. 2 písm. g) uvádí jako jeden z obecných cílů vzdělávání, získání a uplatňování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně vycházející ze zásad trvale udržitelného rozvoje *a o bezpečnosti a ochraně zdraví*. Tato problematika je dále rozvedena v ustanovení § 29 uvedeného zákona v povinnosti škol a školských zařízení přihlížet k základním fyziologickým potřebám dětí a vytváření podmínek pro jejich zdravý rozvoj. Dále se zde vymezuje zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí při

vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech. V § 4 tohoto zákona je uveden rámcový vzdělávací program, který stanoví cíle, formu, délku a povinný obsah vzdělávání, podle zaměření daného oboru vzdělání, organizační uspořádání, profesní profil, zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů, podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními potřebami a materiální, personální a organizační podmínky a podmínky *bezpečnosti a ochrany zdraví* (36).

Rámcový vzdělávací program ovšem nestanoví rozsah, četnost, formu a zaměření preventivních aktivit a metody, kterými by měla být prevence aplikována v praxi (26).

Na základě tohoto ministerstvem stanoveného dokumentu, jednotlivá předškolní zařízení dále podrobněji vypracovávají tzv. Školní vzdělávací programy. V těchto programech jsou jednotlivé body, týkající se prevence úrazů rozvedeny pro konkrétní zařízení.

6. ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo identifikovat přítomnost, četnost a rozsah preventivních aktivit ve školských zařízeních určených pro děti předškolního věku v rámci okresu České Budějovice. Cíl práce byl splněn.

Výsledky výzkumu nepotvrdily stanovenou hypotézu: H: Existuje vztah mezi velikostí města či obce, četností a rozsahem preventivních aktivit.

Z provedeného výzkumu vyplynulo, že ve všech předškolních zařízeních probíhají preventivní akce, zaměřené na prevenci všech forem úrazů a že jsou zde patrné určité rozdíly v provádění prevence.

Dotazované pracovnice ve všech předškolních zařízeních provádějí preventivní akce v rámci možností a potřeb konkrétního zařízení.

Předškolní zařízení přímo ve městě České Budějovice mohou s menšími obtížemi než zařízení venkovská navštěvovat preventivní akce, pořádané složkami Integrovaného záchranného systému a dopravní hřiště ÚAMK vzhledem k lepší dopravní dosažitelnosti. I přes tyto obtíže se jich účastní většina venkovských zařízení, které v tomto směru úzce spolupracují s místní policií nebo dobrovolnými hasiči.

Venkovská předškolní zařízení se musí za účelem účasti na návštěvách a besedách s IZS v Českých Budějovicích spojovat, mnohdy i komplikovaně cestovat veřejnou dopravou. Taková návštěva je i časově náročná vzhledem k dopravní obslužnosti některých obcí.

Dotazovaní pracovníci předškolních zařízení mají povědomí o prevenci úrazů, kterou provádějí. U stručně zodpovězených dotazů však zůstává otázkou, do jaké hloubky se dotazovanou problematikou zabývají. Opakem jsou pak otázky, které byly zodpovězeny a dále pak rozvedeny o vlastní nadstandardní akce.

Z provedeného výzkumu vyplynulo, že preventivní aktivity ve všech zkoumaných předškolních zařízeních jsou především zásluhou pedagogických pracovníků na dobré úrovni. Nejlepším měřítkem je v tomto případě zjištěná

úrazovost. Ve většině případů se stávají pouze drobná poranění, k závažnějším úrazům dochází sporadicky.

Příjemným zjištěním bylo, že téměř neexistuje rozdíl mezi velkými a malými předškolními zařízeními ve vztahu k počtu úrazů a poranění dětí.

Jako možnou mezeru v prevenci úrazů dětí předškolního věku je možné spatřovat v neexistující centrální metodice pro její provádění, která by ve vztahu k Rámcovému vzdělávacímu programu a dále pak Školnímu vzdělávacímu programu každého předškolního zařízení zahrnovala a upravovala jednotlivé okruhy a zaměření na konkrétní nebezpečí a hrozby ve všech možných situacích, do kterých se může dítě dostat.

Návrhem a doporučením pro zlepšení situace by mohlo být vypracování centrální metodiky pro prevenci dětí předškolního věku, která by hlavně po obsahové stránce zahrnovala a upravovala jednotlivé okruhy a zaměření na konkrétní nebezpečí, do kterých se dítě může dostat.

Dalším návrhem pro řešení situace by mohlo být vybavení předškolních zařízení materiály a pomůckami pro provádění preventivní výchovy, která probíhá většinou formou her.

Přínos bakalářské práce je ve zjištění, že preventivní akce v předškolních zařízeních ve městě i na venkově probíhají ve všech formách a jsou zaměřeny na předcházení jednotlivých druhů úrazů.

Výsledky bakalářské práce mohou být využity pro studijní účely škol či organizací, které o ni projeví zájem a námětem pro vytvoření metodiky pro preventivní činnost v předškolních zařízeních.

7. POUŽITÉ ZDROJE

1. ARONOVÁ, J. et al. *Na co se často ptáte*. Praha: Amosia s.r.o. 2006. 203 s. ISBN 80- 86966-13-5.
2. *Bezpečná komunita* [online]. [cit. 10-04-19]. Dostupné z: <http://www.sites.google.com/site/bezpecnakomunita>.
3. *Bezpečné cesty do školy* [online]. [cit. 10-04-18]. Dostupné z: http://www.magistrat.praha-mesto.cz/82154_bezpecne-cesty-do-skoly-pro-rok-2010.
4. COOPEROVÁ, C. *Naše dítě v otázkách a odpovědích*. Praha: Euromedia Group, k. s. – Ikar, 2007. 240 s. ISBN 978-80-249-0926-4.
5. ČAPKOVÁ, M. *Riziko vzniku úrazů u dětí z hlediska psychosomatického vývoje*. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. 2006, 2/2. ISSN 1801-0261.
6. ČAPKOVÁ, M., KOTALÍKOVÁ, J. *Prevence dopravních úrazů u dětí*. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. 2006, 2/1. ISSN 1801-0261.
7. ČAPKOVÁ, M., TORÁČOVÁ, L. *Go proti úrazům! Aneb jak chránit své zdraví*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2006. ISBN 80-7040-912-6.
8. ČAPKOVÁ, M., TORÁČOVÁ, L., KADLECOVÁ J. *Venku číhá džungle aneb jak se chránit před úrazy*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2006. 73 s. ISBN 80-7040-905-3.
9. ČAPKOVÁ, M., VELEMÍNSKÝ, M. *Utonutí a zranění související s vodou*. Praha: Triton, 2005. 54 s. ISBN 80-7254-715-1.
10. *Dětský lékař největší kniha o zdraví dítěte*. Z anglického originálu American Medical Association *Komplete Guide to your Children's Health* přeložila Zuzana Jungwirthová. Praha: Práh, 2007. 631 s. ISBN 978-80-7252-187-6.
11. DUNOVSKÝ, J. et al. *Sociální pediatrie, vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 1999. 248 s. ISBN 80-7169-254-9.
12. GREGORA, M. *Péče o dítě od kojeneckého do školního věku*. Praha: Grada, 2007. 140 s. ISBN 978-80-247-2030-2.

13. GREGORA, M. *První pomoc u dětí*. 1.vyd. Praha: Mladá fronta, 2004. 72 s. ISBN 80-204-1064-3.
14. GREGORA, M., VELEMÍNSKÝ, M., BLÁHA, P. et al. *Kniha o matce a dítěti*. Praha: Grada, 2005. 244 s. ISBN 80-247-0854-X.
15. GRIVNA, M. et al. *Dětské úrazy a možnosti jejich prevence*. Praha: Centrum úrazové prevence UK 2. LF a FN Motol, 2003. 144 s. ISBN 80-239-2063-4.
16. JOUROVÁ, I. *První pomoc při úrazu dítěte*. 1. vyd. Praha: Computer Press, 2001. 92 s. ISBN 80-7226-376-5.
17. LEITNER, M., LUKÁŠEK, V., KOPECKÝ, Z. *Zákon o provozu na pozemních komunikacích a předpisy související s komentářem*. Praha: Linde, 2006. 572 s. ISBN 80-7201-616-4.
18. *Národní akční plán prevence dětských úrazů na léta 2007 – 2017*. [online]. [cit. 10-04-15]. Dostupné z: <http://www1.szu.cz/hygiena/archiv/h2008-sup-06-full.pdf>.
19. *Národní registr dětských úrazů* [online]. [cit. 10-04-08]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/obsah/narodni-registr_905_1.html.
20. *Nepřítel dětí a Vteřina, okamžik*. Dokumenty o úrazech dětí. Akademos, a.s. 2004. 46 s.
21. OLCHAVA, P. *Zdravé a nemocné dítě Od početí do puberty*. Praha: Grada, 2007. 256 s. ISBN 978-80-247-1847-7.
22. PELECH, L., BENEŠOVÁ, V., GRIVNA, M. *Proto pozor, proto bacha!* Artemis, 1999. 35 s.
23. *Prevence úrazů v ČR* [online]. [cit. 10-04-15]. Dostupné z: http://www.prevenceurazu.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=19&Itemid=2.
24. *Prevence úrazů v ČR* [online]. [cit. 10-04-15]. Dostupné z: http://www.prevenceurazu.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=20&Itemid=2.
25. *Projekt Brno - Zdravé město* [online]. [cit. 10-04-20]. Dostupné z: <http://www.iprm.brno.cz/download/kbzm/1220962003.pdf>.

26. *Rámcový vzdělávací program* [online]. [cit. 10-04-13]. Dostupné z: <http://www.mzcr.cz/Soubor.ashx?souborID=406&typ=.doc&nazev=Projekt%20Prevence%20d%C4%9Btsk%C3%BDch%20%C3%BAraz%C5%AF%20u%20%C5%BE%C3%A1k%C5%AF%20na%201%20%20stu%20pni%20Z%C5%A0.doc>.
27. REZKOVÁ, B. *Umíme chránit děti před úrazy? Výzkumné pracoviště preventivní a sociální pediatrie při MU v Brně*, 2008. 35 s. ISBN 978-80-7348-572-6.
28. SEDLÁŘOVÁ, P. et al. *Základní ošetrovatelská péče v pediatrii*. Praha: Grada, 2008. 189 s. ISBN 978-80-247-1613-8.
29. *Stručná historie vodního záchrannářství* [online]. [cit. 10-04-08]. Dostupné z: http://www.trebic.vzs.cz/main.php?stranka=o_nas/historie.php.
30. ŠNAJDAUF, J. CVACHOVEC, K. TRČ, T. et al. *Dětská traumatologie*. Praha: Galén, 2002. 165 s. ISBN 80-7262-152-1.
31. TORÁČOVÁ, L., ČAPKOVÁ, M., VELEMÍNSKÝ, M. *Prevence úrazů dětí od narození do předškolního věku*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2006. 19 s. ISBN 80-7040-912-6.
32. TRAPANI, G. et al. *První pomoc a zdraví dítěte*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. 144 s. ISBN 80-7367-137-9.
33. *Úrazy dětí* [online]. [cit. 10-04-07]. Dostupné z: http://www.urazydeti.cz/download/publikace_urazy_deti.pdf
34. VELEMÍNSKÝ, M., VELEMÍNSKÝ, M. ml. *Dítě 3 x 333 otázek pro dětského lékaře*. Praha: Triton, 2007. 197 s. ISBN 978-80-7254-929-0.
35. VELEMÍNSKÝ, M., VLČKOVÁ, P., KUDLÁČKOVÁ, E. et al. *Prevence úrazů a otrav u dětí předškolního věku*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 1999. 32 s. ISBN 80-7040-372-1.
36. *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším a jiném vzdělávání (školský zákon)* [online]. [cit. 10-04-20]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>.

37. *Zdraví 21* [online]. [cit. 10-04-15]. Dostupné z:
www.who.cz/PDF/Zdravi21.pdf.

8. KLÍČOVÁ SLOVA

- Úraz
- Děti
- Prevence
- Pedagogický pracovník
- Předškolní zařízení

9. PŘÍLOHY

9.1 Obsah příloh

Příloha 1 - Seznam otázek určených pracovním předškolních zařízení

Příloha 2 - Seznam předškolních zařízení v okrese České Budějovice, rozdělených do dvou souborů, rozlišených místem jejich působnosti.

Příloha 3 - Tabulka rozdílů ve viditelnosti

Příloha 4 - Tematicky zaměřené omalovánky

Příloha 5 - Hrací karty „Neplechovi“

Příloha 1

Seznam otázek určených pracovnícím předškolních zařízení

Název a sídlo zařízení:

Počet dětí:

Počet pedagogů:

1. Probíhají ve vašem zařízení preventivní akce nebo programy pro děti?

2. Jaké je jejich zaměření?

3. Jak často a v jakém období probíhají preventivní akce

4. Kdo preventivní akce provádí?

5. Jakým způsobem a jakou formou akce probíhají?

6. Jedná se o individuální akce prováděné z vlastní iniciativy pracovníků předškolního zařízení nebo o centrálně řízený systém s předem stanovenými pravidly?

7. Pro jakou cílovou skupinu dětí jsou akce prováděné?

8. Jaká je časová dotace prováděných akcí?

9. Jaká je zpětná vazba?

10. Je vypracována metodika pro provádění preventivních činností v zařízeních pro děti předškolního věku? Jaká?

11. Je zájem o nějaké konkrétní preventivní akce, jaké?

12. Stávají se ve vašem zařízení úrazy dětí? Jak často, co je jejich příčinou?

Příloha 2

Seznam předškolních zařízení v okrese České Budějovice, rozdělených do dvou souborů, rozlišených místem jejich působitě.

Soubor č. I. České Budějovice – město.

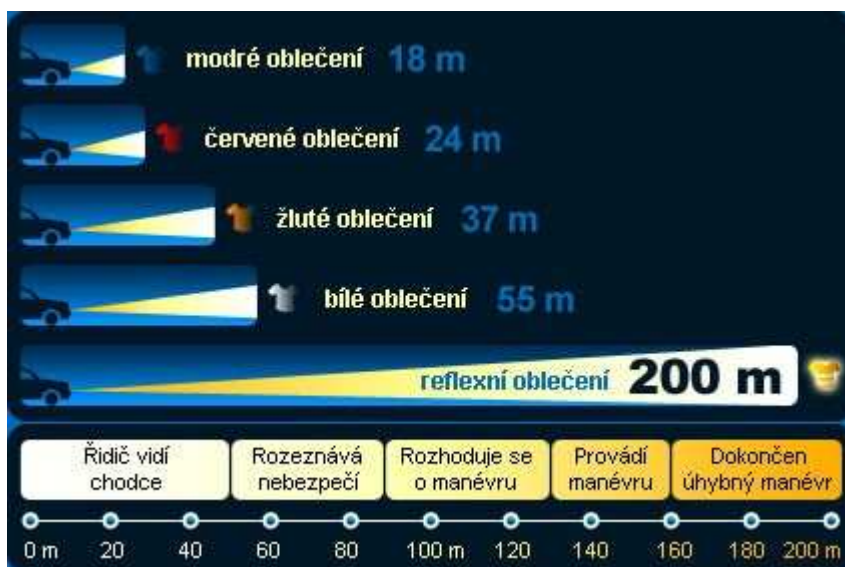
1. Mateřská škola České Budějovice, ulice Pražská č. 15 (počet dětí 80, 6 pedagogických pracovníků) – rozhovor proveden s ředitelkou
2. Mateřská škola České Budějovice, ulice Větrná č. 24 (počet dětí 193, pedagogických pracovníků 14) – rozhovor proveden s ředitelkou
3. Mateřská škola České Budějovice, ulice Zeyerova č. 33 (počet dětí 84, pedagogických pracovníků 6) – rozhovor proveden s pedagogickou pracovnící
4. Mateřská škola České Budějovice, ulice E. Pittera č. 2 (počet dětí 108, pedagogických pracovníků 8) – rozhovor proveden s ředitelkou
5. Mateřská škola České Budějovice, ulice Dlouhá č. 35 a Fr. Ondříčka č. 1000 (počet dětí 140, pedagogických pracovníků 10) – rozhovor proveden s pedagogickou pracovnící
6. Mateřská škola České Budějovice, ulice Čechova č. 66 (počet dětí 186, pedagogických pracovníků 12) – rozhovor proveden s ředitelkou
7. Mateřská škola České Budějovice, Vrchlického nábřeží č. 1a (počet dětí 176, pedagogických pracovníků 13) – rozhovor proveden s pedagogickou pracovnící
8. Mateřská škola České Budějovice, ulice J. Opletala 22 (počet dětí 176, pedagogických pracovníků 14) – rozhovor proveden s pedagogickou pracovnící
9. Mateřská škola České Budějovice, ulice Krokova č. 9 (počet dětí 42, pedagogických pracovníků 4) – rozhovor proveden s pedagogickou pracovnící
10. Mateřská škola České Budějovice, ulice Jizerská č. 4 (počet dětí 224, pedagogických pracovníků 16) – rozhovor proveden s ředitelkou

Soubor č. II. České Budějovice – venkov.

1. Mateřská škola Lipí č. 102 (počet dětí 28, pedagogičtí pracovníci 2) rozhovor proveden s pedagogickou pracovnící
2. Mateřská škola Šindlovy Dvory č. 80 (počet dětí 52, pedagogičtí pracovníci 4) – rozhovor proveden s pedagogickou pracovnící
3. Mateřská škola Velechvín č. 31 (počet dětí 19, pedagogičtí pracovníci 2) rozhovor proveden s pedagogickou pracovnící
4. Mateřská škola Borek, ulice U Školky č. 195 (počet dětí 77, pedagogických pracovníků 6) – rozhovor proveden s vedoucí vychovatelkou
5. Mateřská škola Lišov, ulice Nová č. 12 (počet dětí 150, pedagogických pracovníků 11) – rozhovor proveden s pedagogickou pracovnící
6. Mateřská škola Dolní Bukovsko, V Hradu č. 31 (počet dětí 72, pedagogičtí pracovníci 4) – rozhovor proveden s vedoucí vychovatelkou
7. Základní a mateřská škola Ševětín, ulice Vlkovská č. 293 (počet dětí 105, pedagogických pracovníků 5) – rozhovor proveden s vedoucí vychovatelkou
8. Mateřská škola Čejkovice č. 64 (počet dětí 27, pedagogičtí pracovníci 2) rozhovor proveden s pedagogickou pracovnící
9. Mateřská škola Rudolfov, ulice Adamovská č. 13 (počet dětí 69, pedagogických pracovníků 5) – rozhovor proveden s ředitelkou
10. Základní a mateřská škola Dubné č. 35 (počet dětí 86, pedagogických pracovníků 8) – rozhovor proveden s pedagogickou pracovnící

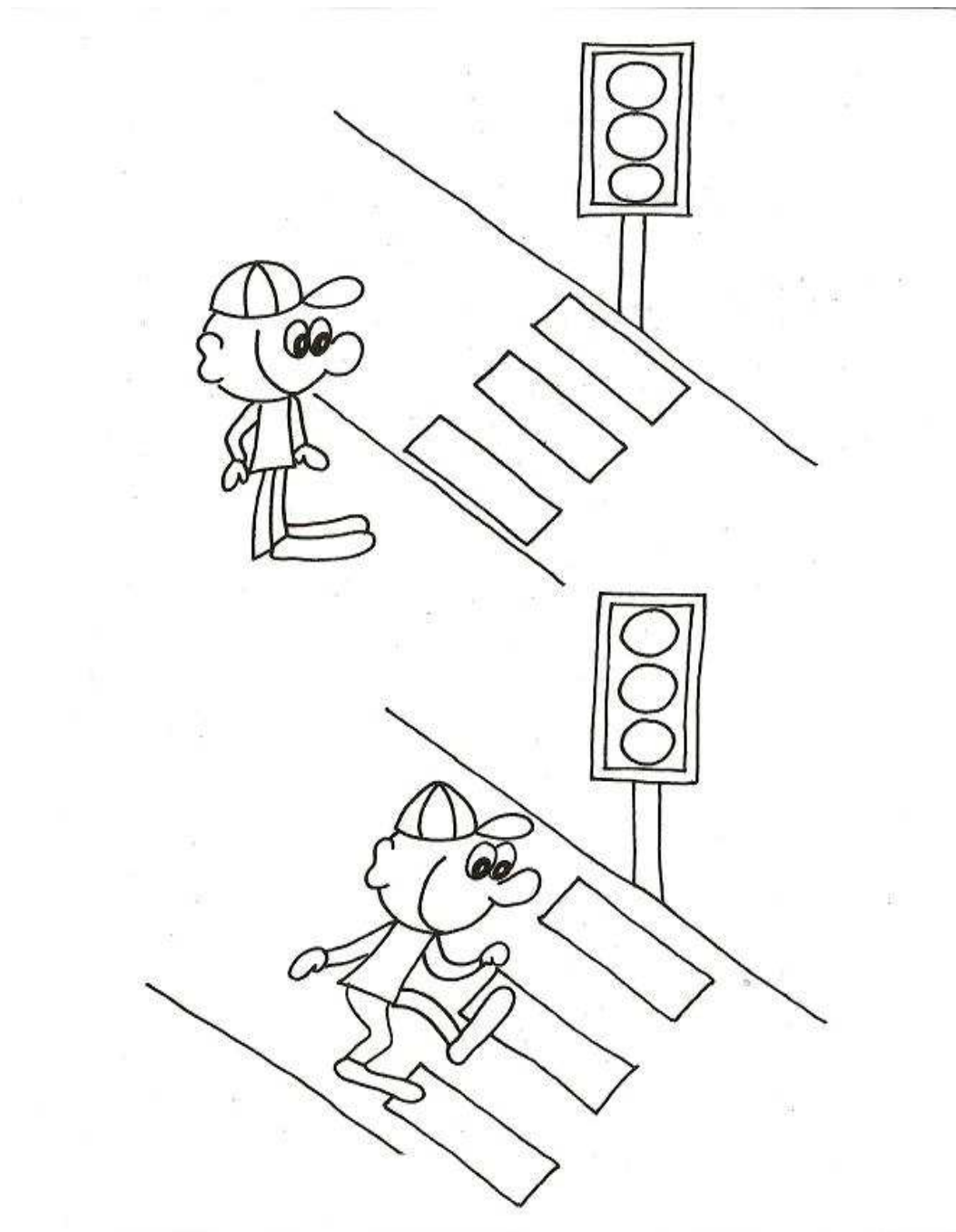
Příloha 3

TABULKA VIDITELNOSTI BAREV

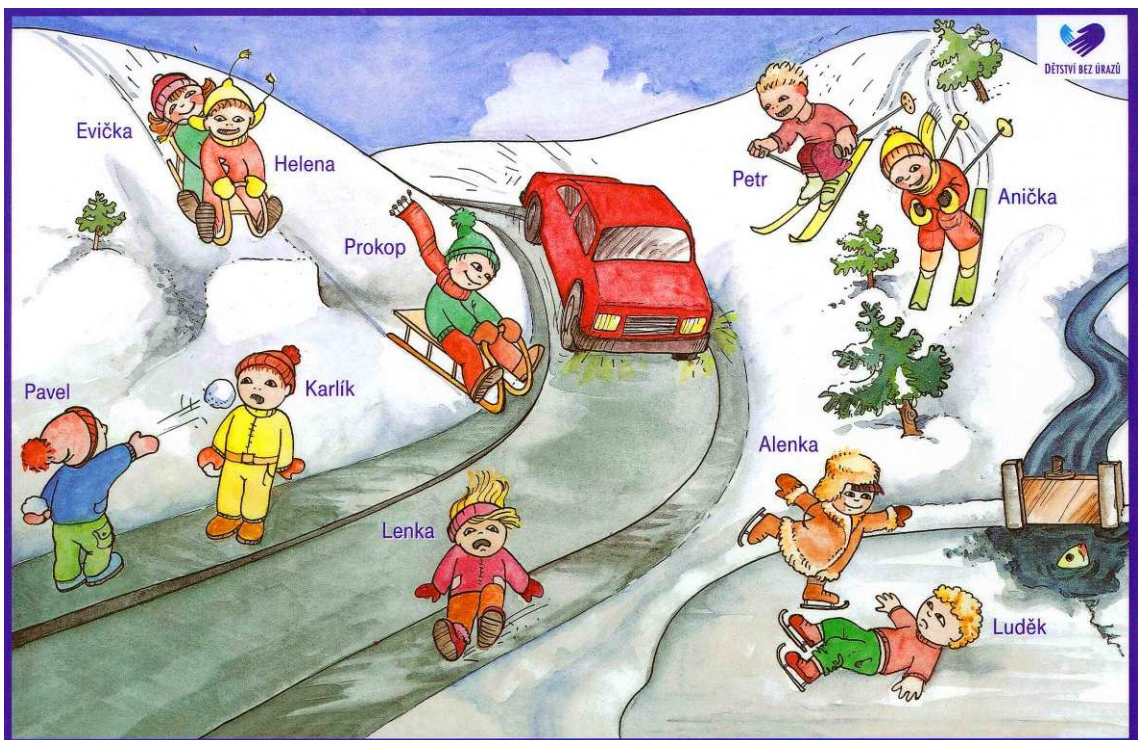

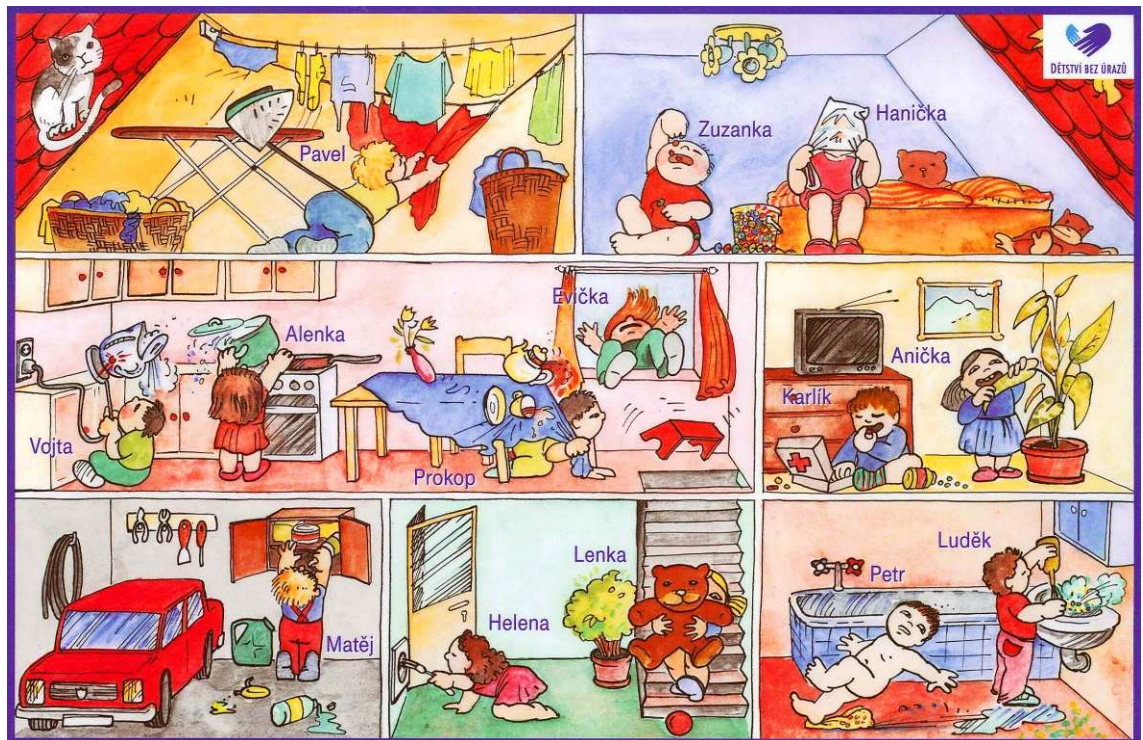
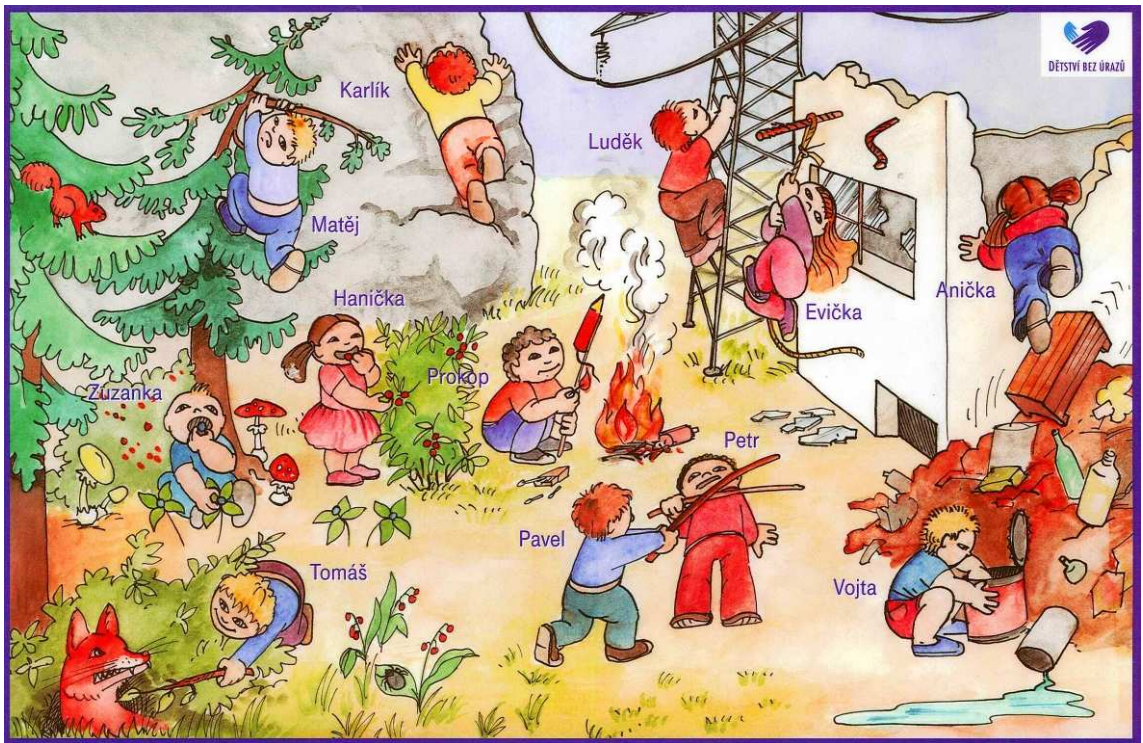
Zdroj: *Děti na silnici*. [online]. [cit. 10-04-13]. Dostupné z: <http://deti.bezpecne-na-silnicich.cz/pravidla/reflexni-materialy/>.

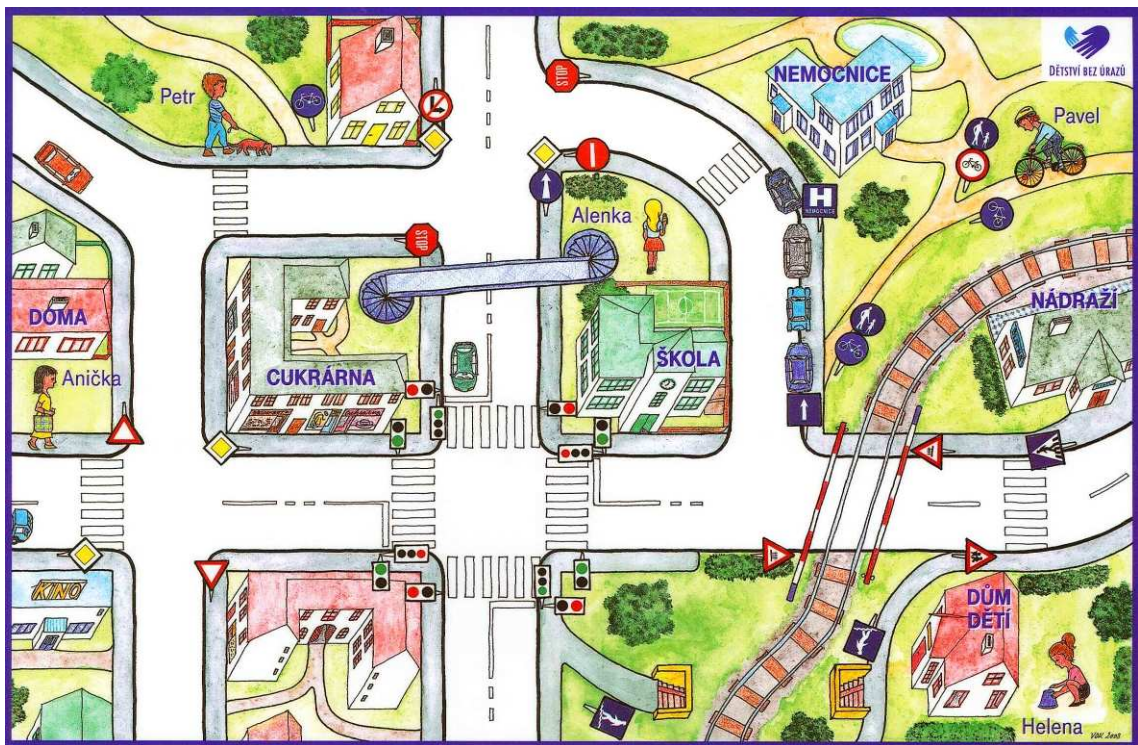
Příloha 4

Příloha 5

DĚTSTVÍ BEZ ÚRAZŮ

CO MUSÍM NA KOLE UDĚLAT:

- když mě předjíždí auto . . .
- když odbočuji . . .
- když jedu s kamarádem . . .

CO BYCH MĚL(A) MÍT PŘI JÍZDĚ NA KOLE:

- abych viděl(a) a byl(a) viděn(a) . . .
- abych mohl(a) zpomalit a zastavit . . .
- abych si nezranil(a) hlavu a ruce . . .
- aby o mně chodci věděli . . .
- abych mohl(a) jezdit i v dešti . . .